

Biblioteca Centrala
Regională
Hunedoara-Deve

ASISDA
JUSTIȚIA
JAVOITAM

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

ANUL VI — Nr. 6 (117) — 16 MARTIE 1963

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

Apare sîmbăta, de două ori pe săptămână — 12 PAGINI — 1,50 lei

Liviu Călin

AUTOPORTRET ÎN OGLINDĂ

Sînt riul care urec și scapără lumini,
sînt cîmpurile vîră sub dealuri legănate,
vîpala cuprătorului deschis, a mîinii radicale
la soarele întreg
Sînt mîinii cu foșnetul același, același și prelung
spre norul alb rămas lăra cîntur
și devenii iurlună radiatoare
Sînt cînd izvorul iute, cînd pasărea de creastă,
cînd stenua care luze și mîine iar răsare
mai clară și mai caldă
Sînt casa care simte zidatul în perete,
podoaba mîinii lui rămasă ca un sunet,
Sînt, pentru tine, sau nenular sau tunet.
Alege din oglindă.

PAGINA ALBĂ

Pagina albă o acoperi cu mîna
și vezi în-ee cuvintele nescrise,
rotunde și roșii ca ochiul de iepure...
Le știi pe toate, le-ai desenat pe nisip și pe carte,
le-ai sunat în ureche
să nu-ți fie teamă de tine
și nu mai vor să le-asculte,
Iuq unul de altul cuvintele tale nescrise,
ca păsările cînd știu vîntului.

Gheorghe Izbăscescu

ÎN NOPTI DE MARTIE...

E o lună reflectînd zăpezi, —
Cîmpuri adormite-n revenire,
Prin vîzduhul palid de emoții
Nopti de august aducînd din amintire.
Se luminează-a primăvară,
Izbucnînd mînia sevei,
De la arbori pînă la cîmple;
Vîntul scuturînd mari aripi sub zăpadă
Lelopiseful verii îl învie.
Dinspre zone nevăzute, dinspre rădăcini,
Risul holdelor transparente noi;
Sună ca un clinchet somnului stelelor
Parc-ar lăsa-n spice, tragete lumini.
E o lună reflectînd în noi
Agițata aromelor de grîu.
Să scrie marea roman al verii
Este gata să-și dea trupul cîmpul,
Fiecare arbor, liecare riu.

Gh. Tomozei

SOMNUL ORAȘULUI

Din toate luminoasele reclame,
Fulgere vii, continuînd iurluna,
din literele începînd să se destrame,
pe cer a rămas numai una.
Cred că e luna...
Ca ferigj împietrite în cărbune
culori înfrizate și întrelate
anlenele de televiziune,
cu toate rădăcinile-n oadaie.
Sub aburul tău, ploaie...
Zidul tresare încă sub mistrie,
sticla ferestrei se umple de șoapte,
acum, cînd pe vetre de ieratic învie,
în brutărie, grînele coapte.
La ora schimbului de noapte...
Cînd pașii sună-n clipe-nfrizate,
trotaurul zgîrîindu-l, strada-n somn,
aude cîntece ciudate
vibrînde, în vîzduhul monoton
Trotaurul pieții, disc de gramfon...
E-n jur un univers familiar,
răsîrînt, în întinile lini,
de-un strop de ploaie-n care mai transpar
lucerelii și-argintul înălțîmii.
Perpeluă statuie a luminii...

DESEN DE EUGEN MIHĂESCU

ROMANTISMUL TINERETII

La 23 August aveam 20 de ani și pasul de dincolo de hotarul adolerenței se anunța plin de răspundere. Generația mea învățase în tranșee și adăposturi antiaeriene și-mi place să-mi amintesc că opuneam pericolului zilnic al războiului, lectura din Plutarh. Eram veniți din funduri de mahala, cu o foame de cultură pe care clasele posedante, oboseite de penderia unei educații pe cit de stricte, pe atît de plictisitoare nu o aveau. Visam să ridicăm orașe, să călătorim pe mările lumii, să vindecăm bolile sociale și să clădim o țară nouă. Moștenirea lăsată de acei politicieni pieriți într-o noapte prin nesădită istoriei era o jalnică ignoranță și o mizerie fără de margini, pe tărîmul moral și pe cel economic. În astfel de vremuri se întimplă invariabil două lucruri: sau se apucă pe calea ușoară a succesului prin darea din coate, sau viața se ia în serios și se așteaptă cu răbdare rezultatele sigure, dar îndepărtate ale unei munci îndrîjite.

Nu scriu rîndurile astea cu intențiile moralizatoare ale omului care se simte bătrîn, dar nu pot să nu mă gîndesc că unii tineri din zilele noastre nu-și folosesc cum trebuie timpul liber. Ceea ce-i caracteriza pe cei ce nu și-au irosit cei mai buni ani de studiu prin cafelele sau taverne era o mare tenacitate, o uriasă capacitate de a crede în viitor. Cărțile de învățătură ale celor din generația mea se împrumutau cu prețul unor umiliri covârșitoare, caietele erau folosite cu zgîrcenie și capriciu unei lecturi particulare se plătea cu multe privațiuni. Laboratoarele liceelor în care am învățat arătau ca niște magazine de om sărac. (Trebuie rețut, un raft cu acizi, nițică hîrtie de turnesol și cam atît). Filozofia părea un lux și eram invitați să citim Biblia, cînd noi simțeam nevoia explicării lumii prin știință. O cultură reacționară mai ales prin ceea ce se făcea uitat, ne împingea către semidoctism și regret și astăzi faptul că în iocul unor cărți de căpătîi am consumat literatură de duzină.

Spun toate astea cu puțină invidie, cînd mă gîndesc la condițiile sociale ale studenților de astăzi și nu pot uita căminele întunecate ca niște cazărni, unde locuiau colegii mei de altă dată, cînd nu erau invitați de viață să doarmă în sălile de așteptare ale Gării de Nord. Am vizitat cîteva facultăți, am urcat scările complexului Grozăvești, și am intrat în cetele universitare din incinta fostului maneaj regal. Trebuie spus că orice elogiu este prea sărac pentru străduința continuă a statului socialist de a oferi celor ce vor să-și lumineze mințile tot ce au nevoie în această creștere neconcentrată a nevoilor lor.

Generații de tineri ocupă sălile de curs, se învață cum nu s-a învățat niciodată în țara românească și fiecare uzină poate fi numită, fără exagerare, o universitate. Puțin cîte puțin se sterg acele diferențe, foarte evidente în trecut, dintre intelectuali și muncitori. Cunoștințele științifice și literare pe care le au tinerii din zilele noastre, întrec, cum e și firesc, depozitul nostru cultural de la aceeași vîrstă. Viitorul țării este asigurat. Vom avea cu siguranță acei savanți și literați demni de epoca socialismului, urmașii marelui nostru științe și marelui nostru literaturii, cunoscut de pe acum în lumea întreagă. Efortul superb în gîndire se va repercuta rodnic în anii istoriei viitoare, anii construcției comunismului. Imi face plăcere de pe acum să-și ascult pe adolescenții luminați care desleagă tainele fizice atomice, mă bucur cînd aud un vers ce mă face să-mi amintesc cît am dorit să fiu poet!

De unde vine ușoara melancolie resimțită atunci cînd aud, e drept destul de rar, despre recrudescența unor moravuri burgheze? Desigur copiii de bani gata ai bancherilor de altă dată nu pot fi reeditați în societatea noastră, dar nu mai există aici și colo, o pleavă ușoară, fiii magnetofonului, asii ceaiurilor secrete, unde morala este lăsată la ușă și impudoa-reia ține loc de petrecere? Oare nu cumva niște părinți prea iubitori incurajează la copiii lor o sele cam precoce de distracții? Oare, vrînd să-și crească odraslele într-un mod cît mai deosebit de condițiile de trai îngrozitoare, suferite pe propria piele, nu trec ei de cealaltă latură, confundînd bunăstarea cu libertinajul? Cu siguranță: cifrele absolvenților școlilor și universităților noastre vorbesc cu strălucire despre generația sănătoasă de astăzi, dar să ne aducem aminte de meretele putrede.

Fiecare generație își avea ratații săi și împiedicarea repetării acestui fapt va cere destul și destul străduință. Vreau numai să vorbesc despre primejdia blazării pretimpurii și a vogii superficialității, boli ușor de depistat în unele locuri. Trebuie spus că maladiile amintite sînt ca rîia: se iau repede și profilaxia trebuie să fie pe cit de hotărîtă, pe atît de eficientă. Mă doare cînd aud că se mai întimplă ca munca să fie abandonată pentru a fi preferată circiuma și sulfăr cînd în locul tablei de loqarîmii se studiază mai cu asiduitate buletinul Pronosport. Nu sîntem iezuști și n-o să recomandăm tinerii generații să renunțe la distracții, la muzică și la dans. Dar și cînd aud că venerația pentru trompeta lui Armstrong atînge paroxismul, mă cuprînde mînia.

E drept că ritmurile cumînți ale altor epoci sînt de domeniul amintirii și n-aș recomanda întoarcerea cu orice preț la valsul-moșneag, dar nici bițiala isterică, gata să-mi evoc secla tremuricilor, nu mă fericește. La vista primelor iubiri ești mai degrabă dispus să devii caraghios decît să împui prin seriozitate. Studiul e considerat de către unii o ocupație de tocilar și se ride de tîmidul care rimează, cînd există, vai, o metodă atît de ușoară de a culege iubiri ieftine!

Mă gîndesc cu duioșie la acel romantism de calitate care-i inaripa pe navigatori, mă gîndesc cu mindrie la acel sentiment splendid care-i mîna pe exploratori pînă sub raza neagră a Polului, imi aduc aminte de un om care a străbătut o junglă pentru a trimite iubitei o floare din mijlocul iadului vegetal. A existat și există un asemenea sentiment bărbătesc care i-a condus pe aviatori lîngă stele și-i conduce acum în Cosmos în căutarea altor civilizații, sau altor forme de organizare a materiei. Să ne amintim de savanții care au stat aplecați deasupra microscopului o viață pentru a descoperi cauzele unei boli.

Acest romantism creator, plin de vigoare, pus în slujba operei de desăvîrșire a construcției socialiste, este propriu generației tinere „educate de partid”. Ce poate fi mai frumos și cu-adevîrat tineresc decît să lupți pentru un ideal nobil, cel mai nobil pe-care l-a avut omenirea, să fii cinstit și demn, să fii mereu folositor societății?

Eugen Barbu

Incepînd cu acest număr, revista noastră va apare sîmbăta, din două în două săptămîni

POEZIA LA TEATRUL NAȚIONAL

Este însăși inițiativa Teatrului Național de a prezenta recitaluri de poezie — consacrate onora din creații lirice noastre (în ultima perioadă spectacolele „Eminescu” și „Topitceanu”) Tinuta artistică îngrijită (asigurată de actori valoroși ai primei noastre scene) a corespuns pe deplin exigențelor publicului spectator. Sugerăm alcătuirea unor recitaluri de poezie contemporană, așteptate cu interes legitim, precum și manifestări similare, închinată unor mari poeți ai literii universale.

“CINEMA”

Așteptată cu mult interes, primită cu satisfacție, revista lunară „Cinema” își dovedește, de la primul număr, utilitatea. Conținutul interesant al materialelor, prezentarea grafică îngrijită reprezintă un început promițător. Se impune în mod firesc ca redacția să asigure neconținut varietații și bogăția revistei pentru ca, într-adevăr, cinefilii atit de numeroși să fie mereu în pas cu actualitatea cinematografică.

CONCIZIUNE

O poezie poate prea concisă semnează Eugen Frunză în revista Albina din 20 februarie. Ne face plăcere s-o transcriem în întregime: „Crez: Un capăt / De gând / Dă-n scapăt / Că-rind — // Nu / Jinduri / S-alegi; / Vreau / Ginduri / Integi! // Fii / rază / Dintii, / Cutează, / Rămii! // Și / scurmă / Sub pași; / O urmă / Să lasi. // De palmi / Să-mi / tuni; / Străbate-mi / Furtunii // În salturi, / În brinci / Spre-nalturi / Adinci!”

SEMNE DE PRIMĂVARĂ

Urmărim cu satisfacție progresul sensibil pe care-l realizează „Gazeta literară” în îmbogățirea conținutului, în lărgirea cerului de colaboratori și în privința prezentării grafice. Numărul 9 (28 februarie 1963), de exemplu, din punct de vedere grafic — fiindcă acest aspect ne preocupă în nota de față — este „aerisit”, bine ilustrat, paginat cu gust. Se observă un mai mare discernământ în alegerea fotografiilor. Pot fi menționate în acest sens „Fotomontaj” de Dan Grigorescu, „Un val uriaș de beton, sticlă și oțel” de I. Manu (nr. din 31 ianuarie 1963) sau fotografiile semnate de Sandu Mendrea în numerele din 7 și 14 februarie. Desenele ce ilustrează lucră-

NOTE

re literare publicate în revistă sînt și ele mai îngrijite, sugerînd subtil ideea artistică.

TOTUȘI...

„Poșta redacției din „Gazeta literară” (8 februarie 1963) nu ține pasul cu progresele generale ale revistei din ultimele luni. Supără aici nivelul foarte scăzut al satoriilor ce se dau lineilor începători. Iată, de pildă, ce i se răspunde tovarășului T. Grigore din Constanța, în legătură cu o schiță trimisă: „Subiectul este abil construit și în general înțeles povestii”. Totuși această schiță are un păcat: „păcatul mare este falsitatea ei șagălnică”. Și nu are un păcat: „De altfel nici nu este original subiectul dumneavoastră”. Ce i se răspunde puțin mai jos tovarășului Virgil Vieru din Reștia: „Schițele dumneavoastră sînt destul de bine construite”. Au și ele însă un păcat: „Nu sînt originale”. „De altfel însăși ideea schiței nu-i prea originală și nici cine știe ce semnificativă”. Ce i se spune, mai departe tovarășului V. V. Damian din București? „Povestii irumose”. Cu toate acestea „schița nu e publicabilă deoarece nit e originală”. Originală poșta a redacției!

CUM TRADUCEM?

Editura Tineretului a tipărit, de curînd, ediția a II-a a romanului „Singur printre dușmani”, lucrare valoroasă a scriitorului sovietic Iuri Dold-Mihalik.

Traducerea acestui roman este alit de bună făcută n-am putut spicui decât următoarele mici inadvergențe: „Poate să mă socotească ca pe un al doilea lui părinte” (pag. 19, vol. I).

Răspindită, de-a lungul romanului (cu mici variante, care nu denaturează sensul inițial), expresia „mai repet odată” apare în pag. 40, 86, 120, 357, 394 (vol. I) și 92, 131 (vol. II). Pleonasmul trec aproape neobservat. Putem citi: „Prietenii se revăd din nou” (pag. 345, vol. I). „După ce mașina intră înăuntru” (pag. 49, vol. II). „Se trezise în el (...) lăcomia avidă” (pag. 162, vol. II).

Traducătorul nu ne scutește nici de mult încercatul „care”, întrebunțat fără prepoziția „pe” (construcție care s-a cam împămîntit, din păcate, în unii autori): „Ehei, dar coniacul care îl beau dumnealor nu-i de lepădat” (pag. 214, vol. I), sau: „Și cele câteva mărci în plus pe lună care i le așuceau il lăsuu rece” (pag. 156, vol. II). Apoi expresii ca: „von Goldring, de obicei totdeauna elegant, scos ca din cutie” (pag. 53, vol. I), „Pentru că a aflat ce întrebunțare are tancul „Goliat”, i s-a (sic!) adus mulțumiri” (pag. 335, vol. I), „Cîndva am să-i-l arunc în cap albumul ăsta!” (pag. 158, vol. II). Se ajunge și la o senzațională constatare: „Se plimba printre soldații italieni morți sau ră-

niți și trăgea cu revolverul în aceia care mai dădeau semne de viață” (pag. 190, vol. II). Nimeni n-ar fi crezut pînă acum că și morții pot da semne de viață, alături de cei răniți! Traducătorul Nicolae Guma oare n-a observat aceste piete ale traducerii? Sau, dacă D-sa a trecut cu vederea, ne întrebăm ce a făcut redactorul de carte?

STIL

În legătură cu expresiile „lip”, ne amintim, fără să vrem, de cea pe care a întrebunțat-o „Contemporanul” (19 ianuarie 1962, la pag. V) în prezentarea iluziilor de desene animate „Kolea, Kapa și fetița cu pisica” Releirindu-se la obrănciile unui copil, autorul a scris: „Kolea s-a suit în cap lui tata”. Apariția unui asemenea text în „Contemporanul” face să ni se suie în cap... uimirea...

SUCCESE

După „Voronet”, îndreptar artistic al monumentelor din Nordul Moldovei editurile noastre au lansat în librării noi cărți de artă, repede epuizate. E vorba despre volumele: „Jalea”, „Clucurencu”, „Luchian”, „Petrascu”, „Grigorescu” (vol. I și II), „Viețile celor mai de seamă pictori, sculptori și arhitecți” (2 vol.) de Giorgio Vasari, precum și de recenta „Istorie a Artei” (vol. I) de Alpatov. Pe cînd un album „Brîncești”?

„CINCI OAMENI LA DRUM”

La început sînt patru. Apare al cincilea, care a avut mai demult un conflict cu șeful grupului. Totuși acesta îl acceptă, în cele din urmă, printre membrii echipei de sondori. Pornește la drum, ajung pe un santier... și rămîn doar trei. (Doi s-au plictisit și au plecat). Grupul se relaxe în finalul filmului, cei doi învîrăbiți se împacă, soția selului naște un prunc roșu și pe ecran apare obisnuitul „Știri” spre satisfacția spectatorilor. Concluzia? Ce ușor e să faci un film („Cinci

oameni la drum”!) Aduri cinci oameni, îi pui pe drumuri și te îți după ei, cu aparatul de luat imagini. Consistența conflictului? Viabilitatea caracterelor? Tehnica dialogului?... Toate acestea nu intră, desigur, în bagajele celor cinci.

O EMISIUNE UTILĂ

Salutăm prezentarea la Televiziune a unor meditații despre mari actori de cinema. Este un prilej în plus de a face cunoscute publicului paginile de antologie din istoria cinematografiei și din actualitatea vieții artistice.

E ÎNCĂ PUȚIN...

Revistele lunare ale Uniunii Scriitorilor din R.P.R. fac cîștiguri deosebite de a scăpa de o anumită monotonia grafică. Formatul de carte, lipsa unor ilustrații vii și spirituale subliniază și mai mult monotonia amintită. „Steaua”, de pildă, reușește să-și păstreze o simlă de bună calitate. Littera aleasă cu grijă, vignetele rare.

dur de gust, chiar ilustrațiile de pe prima pagină pledează pentru o austeritate care nu poate fi acuzată. La „Viața Românească”, desenul executat invariabil în aceeași manieră în cele 12 numere plictisește. Lipsese aduce surpriza culegerii cu alte corpuri, lipsese fotografiile reușite. Dacă adăugăm la toate acestea și unele articole lungi și dole, cronică rimată de un amor perimat și poezia destul de anonimă, ajungem să ne întrebăm dacă redacția „Vieții Românești” îl ajută cu adevărat pe omul de gust și poetul delicat care e Demostene Botez, conducătorul revistei?

„Scriul băntean” și „Jusul literar” încearcă și ele unele cîștiguri de a ieși din haina ternă a anilor din urmă membrii echipei de sondori. Pornește la drum, ajung pe un santier... și rămîn doar trei. (Doi s-au plictisit și au plecat). Grupul se relaxe în finalul filmului, cei doi învîrăbiți se împacă, soția selului naște un prunc roșu și pe ecran apare obisnuitul „Știri” spre satisfacția spectatorilor. Concluzia? Ce ușor e să faci un film („Cinci

oameni la drum”!) Aduri cinci oameni, îi pui pe drumuri și te îți după ei, cu aparatul de luat imagini. Consistența conflictului? Viabilitatea caracterelor? Tehnica dialogului?... Toate acestea nu intră, desigur, în bagajele celor cinci.

I. M.

Viața Uniunii Scriitorilor

Secția de proză organizează miercuri 20 martie, ora 18, la Casa Scriitorilor, o discuție „în jurul mesei rotunde” despre romanele „Strada Lux” de P. Sălcudeanu, „La marginea orașului” de Al. Simion și „N-a fost în zadar” de Al. Șperco.

cronica literară

Scriitor de o remarcabilă vigoare artistică (inclusiv aici și problematica abordată și forța expresiei), Dumitru Radu Popescu și-a cîștigat un loc de frunte în proza tinerii generații, volumul său „Umbrela de soare” numărîndu-se printre cele mai bune apariții editoriale din ultimul an.

Un critic preocupat de „tendințele și stilurile în proza tinerilor” (S. Damian, „Gazeta literară” nr. 4, 6/1963) ezită să-l încadreze pe D. R. Popescu în „familia colorisților”, alături de Fănuș Neagu cu care-l compară, concedindu-i totuși anumite calități picturale (dar nu pretutindeni) și sfîrșind prin a-l atașa prozei de sugestie. Ezităriile criticii sînt explicabile dată fiind pluralitatea modalităților epice ale tînrului prozator, dintre care alte două le menționează și N. Manolescu în cronica sa din „Contemporanul” (nr. 6/1963). I. Lungu, însă (în „Tribuna” nr. 6/1963), nu-l descoperă însuși pictural, ci „o mare acuitate auditivă”, adăugînd că „D. R. Popescu este, totodată, un imaginativ”. În ceea ce-l privește pe D. R. Popescu, încercările de a stabili „formula specifică” se arată a fi inoperante, deoarece observațiile criticii, în linii mari adevărate, vizează doar aspectele multiple ale unei proze complexe. Pentru că înclină spre atmosferă și sugestie, folosirea metaforei, a simbolului, vocația analitică, picturală, acuitatea auditivă, forța imaginativă etc. sînt valabile pentru una sau alta din componentele prozei lui D. R. Popescu, fără însă a constitui o trăsătură generală, o dominantă. (Ca și pe drept invocatele influențe din Hemingway și Marin Preda).

Deplasînd puțin discuția din planul expresiei în cel al problematicii, să încercăm să definim o preocupare constantă a lui D. R. Popescu — prezentă cu insistență în mai toate nuvelele și povestirile acestui volum — și anume înfățișarea, în cele mai subtile nuanțe ale sale, a raportului dintre conștiința individuală și cea colectivă, raport pe care-l surprinde într-o dialectică foarte complicată. De aici și atenția pentru anumite cazuri stranii de conștiință (preocupare semnalată de toți comentatorii, dacă nu mă înșel), pentru firile „sucite”, nu însă aberante, ci, pur și simplu, mai dificile, mai greu atașabile unei conștiințe colective, dar și unei medii comune. În fond, acționează în fiecare din aceste cazuri factori social-istorici și psihologici care explică și determină, în ultimă instanță, comportarea personajelor. Făniță din „Pădurea” nu e un inept, cel puțin din punct de vedere psihologic; el refuză să intre în gospodăria colectivă deoarece socotește că în condițiile noi ale satului e mult mai lesne să te priponești chiar în cadrul gospodăriei individuale. Cînd fratele său mai mare, Colae, îi amintește că tatăl lor, cu de trei ori mai mult pămînt decît are acum Făniță, n-a reușit să facă nimic, băiatul răspunde: „Alea au fost alte timpuri”. Este prins în această povestire un fenomen de conștiință foarte interesant și foarte bizar: întărirea spiritului de proprietate la unii țărani tocmai în condițiile avîntului economiei socialiste, ca o răsfrîngere terzie a unor aspirații refuzate, în trecut, unor generații întregi de oameni săraci. Această „conștiință individuală” a lui Făniță intră în relații complicate cu cea ce am putea numi conștiința colectivă a majorității satului, a aceluia care au ales calea socialistă. Eroul e încercat, la început, de un sentiment de superioritate față de consăteni, în special față de frații săi mai mari, sentiment nutrit de iluzia „independenței” pe care el singur și-ar fi păstrat-o. Treptat însă, Făniță, care nu e atît de refractar la realitate cum vrea să pară, își dă seama că superioritatea este a celorlalți, a colectivului, iar convingerile îi sînt locu ambia (ambția de a nu-și abandona punctul de vedere), apoi rușinea (rușinea de a recunoaște că a înțeles prea tîrziu adevărul). Inedit ni se pare în această schiță, față de multe altele care tratează aceeași temă, descrierea conștiinței, pe date

fundamentale noi, a simțului de proprietate, anacronism care prilejuiește prozatorului accente tragic-sarcastice.

Extrăgînd mai mult comicul, de astădată, autorul situează și un alt personaj, Parascivescu (din povestirea „Nabucodonosor”), în raporturi similare față de noua conștiință colectivă. Cu Parascivescu, aparent, se comunică mai ușor decît cu Făniță. El nu e un opozant gălăgios și teribil ca tovarășul său din „Pădurea”, ci pare un simulant care încearcă să înșele colectivita, prefăcîndu-se bolnav și refuzînd să muncească. Surpriza este că Parascivescu nu-l de loc un leș, un chihliangiu, iar cînd se hotărăște să muncească, o face cu maximum de seriozitate și de randament. Refuzul său este determinat de faptul că nevastă-sa condiționase intrarea în colectivă de trecerea în prealabil a pămîntului pe numele ei. Nu e vorba, cred, de o jignire — cum presupunea unul din cronicari — ci de o nuanță mai voalată a aceluiași sentiment de proprietate. Așadar, în planul raportului dintre individ și colectivitate, Parascivescu e mai dificil, mai „sucit”, pentru că, în timp ce Făniță e convins că procedea-ză bine (cel puțin la început), Parascivescu știe din capul locului că nu procedea-ză cum trebuia, că nu e corect, de unde și nevoia disimulării. La el ceva și superioritatea cu care-l tratează pe colectivități ar eșua silii, e o mască menită să acopere sustragerea lui de la îndatoririle obștești. Iar acel simbol al

principii generale și vag umanitariste, el de un adevăr prețios, descoperit tocmai în acea conștiință militantă a luptătorilor anti-hiteriști. Simetria situațiilor, acuzată de unii cronicari, este cerută aici de necesitatea unei demonstrații active a ideii morale. Scriitorul voia și trebuia să arate că într-o situație identică prin datele exterioare valorile n-au rămas aceleași nici în planul obiectiv uman nici în planul subiectivității eroiului, că saltul din conștiința lui Toni s-a produs irevocabil. Meritul deosebit al acestei povestiri e un profund dramatism este acela de a delimita, cu mijloacele artei de bună calitate, criteriul etic revoluționar, angajat, de cel mic-burghez, fals-umanitar. Este neașteptat că, în excelența sa cronică la volum („Gazeta literară” nr. 9/1963), Ov. S. Crohmalnicu nu refuză să accepte faptul că povestirile, invitîndu-l pe autor să respecte rigorile veridicității în detalii, cînd există totuși intenția implicită a prozatorului de a demonstra o idee și nu de a relata un fapt. (În trecut fie spus, nu mi se pare nefiresc ca doi consăteni să se tutuiască, indiferent de grad, chiar în armata veche, mai ales că am recunoscut firea sucită, extravagantă a lui Rîstea, după cum nu mi s-a părut riscant gestul eliberării lui Toni, deoarece Kurt, care era înfătușat dar și imbecil, își luase toate măsurile de precauție, expediindu-și subordonații și apoi trăgînd în pămînt focul de revolver destinat lui Toni).

DUMITRU RADU POPESCU:

UMBRELA DE SOARE

Sensul criteriului etic superior este dezbătut și într-o schiță, după părerea mea pe nedrept criticată în unele articole, „Ora cinci”. Aici alegerea nu se face între valori polare (bine sau rău), ci între două soluții posibile din unghiul aceleiași direcții etice: Kiril înnoată spre mal pentru a anunța că tovarășii săi se află în larg, în pericol de a se îneca, dar aproape de țarm, deși epuizat fizic, se decide să se întoarcă la cei din larg, pentru că-și dă seama că prezența sa acolo e mult mai necesară, pentru că e singurul dintre ei care n-a intrat în panică, singurul care n-a ajuns și la o epuizare morală. Apare aici mat pregnant acțiune siml al colectivității care conduce întotdeauna spre cea mai bună alegere.

În „Căruta cu mere” este urmărită pe un plan etic mai larg, ca și în alte povestiri, pregătirea maturizării politice a unor tineri. Adolescenții Petre și Savel colîndă cu „cîrcul” lui nea Mezat o serie de sate care se află în plină frîntămară socială, fiind primăvara împărțirii pămînturilor moșierilor. Sensibilitate artistică la evenimentele curente ale satului, cei doi adolescenți interpretează în fața țărănilor scene reale, cu aluzii directe la fapte și oameni cunoscuți, și se bucură de un succes neașteptat. Dar undeva, în intimitatea lor, îl urmărește nemulțumirea de a nu participa direct la transformarea revoluționară ce se petrece în viața satului. Intenși în urzile lor după un „turneu” artistic, se alătură lui Garofită în lupta să „impotrirea exploa-tării nemiloase”, marcînd astfel o nouă etapă în evoluția lor.

Piesa de rezistență a volumului rămîne, cred, „Floarea albă”, imagine infernală a unor existențe vălăguite de secetă și de lăcomia chibburului. S-a scris mult și cu mult entuziasm despre

atmosfera, excepțional redată de scriitor, a satului doborît de secetă, a pămîntului uscat, pîrjolit, a oamenilor primitivizați, frustrați în condiția lor fiziologică, amețiți de foame și de spaima de a nu mai găsi ieșirea din mizerie. Nu voi nepeta elogiile. S-au formulat și rezerve serioase și întemeiate (Ov. S. Crohmalnicu) cu privire la realizarea finalului. Nu voi repeta nici obiecțiile.

Interesant mi se pare faptul că, într-o povestire de atmosferă, prozatorul nu abandonează analiza psihologiei eroilor, insistînd de dată aceasta asupra formării unei conștiințe colective, deși fără profunzimea cu care n-a obisnuit în alte povestiri. Trec peste alte bucași incluse în volum, dintre care numai două ar mai fi demne de luat în discuție: „Livada” — metaforă a contrastului dintre prezentul și trecutul unui țaran, și „Porumbelii albi”, bazată și ea pe un contrast (într-o aparență meschină și esența pură a gândurilor unui bătin). Celelalte schițe sînt sub nivelul „de zile mari” ale prozatorului. „La culesul perelor” e o evocare cam sentimentală a unor momente din timpul războiului, „Zmeul albastru” este o schiță confuză și, în orice caz, lipsită de substanță reală, iar „Umbrela de soare” nu-i decît un reportaj bun.

Uji mi se pare a discuta cîteva particularități ale măiestriei lui D. R. Popescu, despre care pe drept cuvînt, s-a afirmat că este cel mai artist dintre prozatorii tineri. Există în proza lui D. R. Popescu o nevoie acută de concretizare, scriitorul — care, paradoxal, a publicat o piesă minată serios de abstractism și confuzii — nu suportă să opereze în proză cu abstracții și atunci le convertește material. Iată cum, în conștiința lui Toni, timpul — expresie a unui echilibru fals, a linzeții, a plictisului — se materializează, închinînd metaforic de gustul eroiului pentru viața stupidă pe care o duce: „Toni simtea sub unghii, în pîr, în gură, pe limbă, sub piele, rotund, uscate, grele, prăfoase — fiecare secundă (sic!). Ca un nisip grunțuros, curgînd prin el dureros, îl irita ca o boală de piele, ca scabia”.

Observația că D. R. Popescu e un pictorial conține mult adevăr; nu însă și precizarea că ar fi un paisagist, decît un static. M-aș aventura să susțin totuși — după ce a fost afirmată părăderea contrară — că picturalul la D. R. Popescu are un sens dinamic, cinematografic, ceea ce nu exclude, firește, lirismul, subliniat și de M. Tomuș („Gazeta literară” nr. 8/1963). Natura

DUMITRU SOLOMON

— chiar în momentele ei de amorfie, ca în „Floarea albă” — are o tensiune lăuntrică, o viață sensibilă omului, un dramatism al încordării. În drumul pe care-l face Păunică la oraș, prin cîmpul pustiu și prin pădurea moartă, care pare un cîmîrt, are loc o impresionantă trecere a stăticului în dinamic. Amorfirea se dovedește numai aparentă. Elementele naturii se animă: pămîntul e atît de cald încît pare că se aprinde de la soare, aerul vibrează, se leagănă pe loc în straturile suprapuse, ca niște valuri, ca un fum, florile de mărăcinii iau foc din senin.

E aceeași viziune dinamică-cinematografică și desigur, poetică, pe care o întîlnim și în excepționalul loc de umbră din „Căruta cu mere”, unde Savel și Veronica sînt urmăriți, ca într-un film bun, prin mișcarea sugestivă a umbrelor lor. D. R. Popescu e un poet al mișcării, căruia îi descoperă sensuri simbolice, grație și finețe, cu o subtilitate de învidiat, este un liric care, demn, stăpîn pe scarta sa, a cedat totuși supremația epicului.

L-am întinut pe academicienul Gr. C. Moisil cu uimtoarea mobilitate a spiritului său la o Constătuire ținută în cadrul Academiei R.P.R., unde lingviști și matematicieni convocă de comisia de lingvistică matematică, au făcut interesante comunicări reciproce în zilele de 5 și 6 februarie a.c.

Oamenii de știință preocupați să transmită mașinilor cibernetice mesaje umane, — vorbite sau scrise, — sînt direct interesați și în problemele de gramatică transformatională, în problemele fonemului, ale dialectelor, în toate problemele de descompunere științifică a cuvintului în cele mai elementare fenomene ale literelor și sunetelor pentru clasificarea cibernetică. Lingviștii, la rîndul lor, colaborează strîns cu ma-

interviu cu

GR. C. MOISIL

tematicienii la încercările de traducere automată dintr-o limbă în alta. Cum aria acestor preocupări științifice este foarte vastă, cu mari perspective, și include în ea și fenomenul literar, am luat un interviu preîntîmîntului nostru matematician acad. Gr. C. Moisil, profesor la Universitatea din București, care ne-a răspuns cu foarte multă căldură, elucidînd unele probleme.

— Știu că de la mașina cibernetică, acel sonograf constituit acum cincisprezece ani, care în urma unei descompunerii și recompuneri tridimensionale (timp-frecvență-intensitate) a cuvîntului, reușea să-l citească, metodele moderne de cercetare fonetică artistică au dus la realizarea spectrografului construit în Suedia în 1957, care și-a ramificat aplicațiile și în domeniul psihologiei, logicii. Perspectivele sînt foarte largi. Ne-ar interesa unele lucruri mai în amănunt despre reproducerea conceptului, despre inteligența artificială, și folosul pe care l-ar aduce omeniții faptul că un automat poate recepționa ceva din inteligența umană și acționa.

— Problemele de inteligență artificială sînt astăzi în centrul atenției matematicienilor, fizicienilor, psihologilor și inginerilor.

Intr-adevăr, e foarte important pentru industrie ca o parte mai mare din munca omului să fie trecută asupra mașinii. Iată câteva exemple de astfel de probleme.

Unul este acel al recunoașterii literelor. Atunci cînd avem litere tipărite într-o carte, aceeași literă poate să apară mai mare sau mai mică, mai groasă sau mai subțire, în diverse forme, după corpul și caracterul întrebunțat de tipograf. Problema se pune: putem recunoaște cu ajutorul unei mașini litera, să știm că, indierent că e groasă sau subțire, că e de-o formă sau alta, e tot litera a? e tot litera b? și așa mai încolo? Vă dați seama că, dacă lucrul acesta s-ar putea face împreună cu un aparat de sinteză a sunetelor care, o dată ce s-a recunoscut o literă emite sunetul corespunzător, am putea avea un aparat de citit pentru orbi.

Cercetările în această direcție sînt deci de două tipuri:

Cercetările de sinteză a sunetului sînt foarte avansate. Cred că sînt și mai simple decît celelalte. Cercetările de recunoaștere a structurii unei litere scrise sînt și ele, în ultima vreme, desul de avansate. În Uniunea Sovietică, grupul condus de acad. Aizeman lucrează foarte serios în acest domeniu și a obținut rezultate deosebit de importante.

O altă problemă asemănătoare este aceea a recunoașterii sunetelor.

Un spectrograf înregistrează spectrul emisiei sonore. În ce caz atunci cînd auzim sunetul a recunoaștem că este sunetul a? Oamenii diferiți au timbre diferite; aceiași om poate vorbi mai tare sau mai încet, cu un sunet mai ridicat sau mai jos; și mai grav, accentuat sau neaccentuat. Toate acestea dau spectrograme diferite și problema se pune de a recunoaște spectrograma sunetului a sau b și așa mai departe. În momentul în care se poate recunoaște sunetul, atunci acesta se codifică și dvs. vedeți ce important ar avea lucrul acesta pentru industrie.

Nu ar mai fi nevoie ca ordinele, comenzile prin telecomandă să fie date cifrat sau prin butoane, ci ar fi suficient să fie date prin viu grai. Mai rapid și mai la îndemîna omului.

Am vizitat la Tbilisi, la Institutul de automată al Academiei georgiene, un laborator în care se luca în această direcție în aparat capabil a recunoaște cuvintele în rusele care denumesc numerele de la 0 pînă la 9. De asemenea, un altul, care recunoaște 5 sau 6 cuvinte, 3 sau 6 ordine, pe care le codifică și apoi le comunică unei mici broscuțe care numai la ordinele inginerului poate să meargă înainte, să se oprească, să meargă înapoi, la dreapta sau la stînga. Problema aceasta a recunoașterii structurilor este o problemă care interesează însă și filozofia. Teoria conceptului este una din teoriile de bază ale logicii clasice. Totuși, în logica matematică, teoria conceptului nu și-a găsit același loc pe care ea îl avea în logica clasică.

Mulți logicieni tradiționali au văzut în aceasta o lipsă a logicii matematice. Astăzi ne putem da seama din ce provine această diferență de tratament pe care logica matematică îl aplică logicii propozițiilor pe de-o parte, logicii conceptelor pe de altă parte. Intr-adevăr problemele, atunci cînd sînt privite în cadrele unor științe exacte, sînt totalmente diferite. Azi tehnica începe să-i ajute pe logicieni în definirea conceptului și anume, în definirea cazurilor excepționale de simple în care recunoașterea conceptului se reduce la recunoașterea unui sunet sau a unei litere. E ușor de înțeles că o dată aceste probleme simple rezolvate, se va putea merge mult mai departe. Această recunoaștere a structurilor, permite mașinii să recunoască diferite structuri, să recunoască, de exemplu, formele artistice, stilurile artistice, fie că ele sînt literare, picturale sau muzicale și așa mai departe. Aceasta, bineînțeles este o muncă de viitor.

— Un colectiv de matematicieni din Cluj se ocupă cu analiza morfologică a cuvîntului și recepționarea lui de către mașina electronică pentru traduceri din limba rusă și maghiară în limba română. În ce măsură s-au valorificat aceste studii?

— Traducerea automată se poate face în mai multe moduri. Unul dintre acestea ar fi de a încerca o traducere cuvînt cu cuvînt și de a adapta reguli gramaticale în urma unui mare număr de experiențe, de cite ori se bagă de seamă că traducerea cuvînt cu cuvînt nu dă rezultate bune.

O a doua cale ar fi aceea de a studia sintaxa fiecărei limbi și sintaxa comparată a limbii din care se traduce cu aceea a limbii în care se traduce.

Pentru morfologie, lucrul este, de la început, mai simplu. Nu mi se pare normal ca cineva să înregistreze toate nenumăratele forme ale unui verb sau variatele forme ale declinării unui substantiv (mult mai simplu ar fi să introducem în dicționar numai rădăcina verbului sau a substantivului iar flexiunea verbului sau a substantivului să fie studiată gramatical. Pentru aceasta se creează un tip de gramatică mecanică. Astfel de cercetări au început în țara noastră. S-au făcut cercetări asupra gramaticii mecanice a limbii române, în special asupra verbelor și substantivelor, iar cercetătorii de la Cluj au început cercetări analoge pentru gramatica mecanică a limbii ruse și a limbii maghiare. Aceste cercetări asupra limbii ruse și maghiare sînt numai la început.

Dar cercetările mai vechi asupra gramaticii mecanice a limbii române au putut fi utilizate de tovarășii Domoncos atunci cînd acesta a dat algoritmul ei de traduceri din limba engleză în limba română.

— Cu ajutorul studiului comparativ informațional, lingviștii pot cerceta, de exemplu, în două poeme sau în două texte filozofice sensurile și nuanțele de sens. Tot unii lingviști au dovedit că gradul de gramaticalitate (reținerindu-se aici după felul cum apar cuvintele în text) delinștic stîlului unui scriitor (Urmelile mașinii cibernetice se știe că au memorie, recunosc după criterii logice perceptibile legile algoritmului de traducere dintr-o limbă în alta. N-ar fi probabil deci, într-un viitor apropiat, ca automatul, simulînd stîlul unui scriitor, să realizeze o mai bună traducere a operei lui în alta limbă?

— Nu știu dacă se poate defini expresia „două opere literare în două limbi deosebite au același stîl”. În genere, după părerea mea, stîlul

este legat de limba însăși, așa încît ideea că o operă dintr-o limbă este tradusă într-o altă limbă cu același stîl nu știu dacă poate să aibă sau nu un fundament. Cred că ar trebui, în afară de traducerile automate, să se studieze în amănunțime tehnica traducerilor.

Deocamdată, traducerile automate nu se ocupă decît de traducerea textelor documentare. Această se datorează unei deosebiri principale între traducerea textelor documentare și aceea a textelor literare.

Intr-adevăr, un text documentar este bine tradus atunci cînd sensul textului primitiv este păstrat, în textul tradus. Dimpotrivă, într-o traducere literară se cere altceva, ceva care face ca o traducere literară să fie o creație literară într-o altă limbă, pe motive date de opera literară care este tradusă. După cum această creație literară este mai mult sau mai puțin apropiată de creația primitivă, avem de-a face cu o traducere sau cu o prelucrare într-o altă limbă.

— Dar în lănele heletristice, în laboratorului scriitorului, credeți că va pătrunde cîndva mașina cibernetică?

— Este incontestabil că progresele psihologiei, așa cum ele sînt cerute de psihologia muncii, precum și progresele făcute în studiul stîlului unui scriitor, ne vor da multe informații suplimentare asupra creației literare, asupra operei literare, dar, pînă în prezent, noi nu vedem cum s-ar putea ca aceste studii să ne explice în ce măsură frumosul unei opere literare.

— De altfel, atitudinea estetică față de realitate prin desprinderea de sincretismul inițial — este o facultate umană deosebită.

Insușirea estetică a realității presupune umanizarea ei. Similurile umane au un caracter social. Dincolo de estetica funcțională care cuprinde în sfera noțiunii ei densitatea și vibrațiile senzoriale există posibilitatea de pătrundere artistică spre esența elementelor, sesizînd generalul în particular. Ori această însușire estetică exclusiv umană se bazează pe un întreg fond aceptor de impresii, un întreg zăcămint acumulat de-o experiență de 600 de milenii ale psihologiei umane.

— Nu trebuie să credem că mașinile cibernetice, ca și cele dinaintea lor vor putea să facă totul, deși nu se poate pune o limită posibilităților lor.

— Există și în literatură valori reale și non-valori. De exemplu: recenzii scrise școlărește, după anumite reguli didactice, dar neinterpretate creator și aplicate mecanic, poate datorită acelei inteligențe artificiale de care vorbeai. Chiar în poezie există „compunerile poetice” — versificări corecte după toate legile poeziei, minus vocația, — sau „alt gen de „poezie” în care împerecheri de cuvinte, mai ales sonore, alcătuiesc imagini surprinzătoare, lipsite însă de emoție și de orice interes ideatic. Cum automatul cibernetic este un bun detector al inteligenței artificiale, dacă poate nu numai reproduce conceptul, dar are și memorie, poate face și diferențieri, nu credeți că s-ar putea ajunge la construirea unei mașini cibernetice care să poată realiza și ea o falsă literatură?

— Știința și tehnica pot ajuta omul în orice act de înțelegere. Dar nu poate fi vorba de a subsuma arta științei sau tehnicii.

— Din interviul pe care ni l-ați dat, eu am înțeles că oamenii de știință caută, prin realizările lor, să vină în folosul omului, și după cum ați explicat mai sus, mai ales în industria aplicarea cibernetice va aduce mari foloase. Dacă există non-valori literare, cred că nimeni nu are interesul să le mai producă și pe scară industrială. Pe cine ar interesa să citească, să zicem o poezie mecanică scrisă de o mașină? Cui i-ar folosi? După cite știu, există automate care joacă șah, dar acest lucru nu ia bucuria jucătorilor de șah de a-și folosi timpul liber pasionați de acest joc. Pianul și orga mecanică nu pot înlocui măiestria artistică a marilor interpreți. Ori, arta e o bucurie intensă a celui ce o creează și a marelui public. Ea antrenează în acțiune de creație întreaga complexitate a esenței umane, nu prin reflectate rece, constatativă, ci printr-un proces emoțional, prin participarea afectivă la pătrunderea în esența realității.

L-am părăsit pe tov. academician Gr. C. Moisil, ducînd cu noi concluzia că mașina cibernetică este o creație a inteligenței umane. Automatul va putea înlocui în multe domenii și mult mai bine munca omului; într-un viitor apropiat vom putea avea, poate, întregi uzini cibernetice. Dar o mașină cibernetică, chiar dacă are memorie, chiar dacă execută comenzi date prin viu grai, chiar dacă electuează unele judecăți, făcînd deosebiri între un sunet și altul sau între o literă sau alta, nu poate înlocui niciodată inteligența creatoare a omului. Mașina cibernetică acționează mecanic, datorită unor lequri care au fost descoperite de geniul uman și introduse în structura ei. Or, beletristica e un act de creație foarte complex, este o sinteză între concretul senzorial afectiv și rațional care, așa cum am mai spus, umanizează realitatea, avînd în același timp și un caracter activ asupra acestei realități. O mașină cibernetică nu va putea croa niciodată beletristică. Iar de pagini scrise mecanic nimeni nu are nevoie, s-ar pierde vremea zadarnic cu astfel de studii care n-ar folosi nimănui.

Violeta Zamfirescu

Gabriela Melirescu

RĂSĂRITUL SOARELUI

Lîngă flăcările Hunedoarei
sînt copacul plin, vîind,
crengile-nlînzindu-le sore soare.
Sînt dragoste, sînt, aer arzînd
lîngă cuplourî tierbinte.
Prietenii mei, în curînd,
Se vor prelăce în flăcări și-aceste cuvînte.
Bărbătește mina-nînd luminii
cu adevăratul gest cu care lei
prima probă de ojei incandescent.
Din oțelărie răsărînd
soarele obrajii îni aprinse.
Dimineața pe pămînt lugea, cu pîrul
bîntuî de flăcări și de vise.

PLOAIA

În noaptea asta somnul
mi-a ocolit odaia;
cu ușa larg deschisă,
aștept în pragu-mi ploaia.
Oamenii dorm netulburaji
și irică nu-i e nimănui
că primăvara nu mai vine.
Presimi în aer rotitoare
culori pe care nu le știu.
Cultrunînd pămîntul vin spre mine
cu crengile vibrînd sonore,
copaci izbucniți în aer.

PRIMA BRUMĂ

Iarba de-o vară creștea, ca un copil,
rîdea la culori, le iubea.
Nesăturoare modelase lutul,
ne ogîndeam în ea
și nesfîrșit era clipa ca sărutul.
Deasupra flîmîi de-aripi trecut,
vorbe-asumîte spre iubirea noastră,
acoperînd rotundul soare;
umbrînd adolescența mea trecută
stoluri prelungi de păsări călătoare.
Răcoarea vorbelor îmi îngheț-n obraji
și izburînd limpeză dintr-o dată
ploaie anilor, cîte au fost, —
pe-obraji întîiul plîns uimit de fală.
Fugeau mirate ropole de cerbi,
izvoarele se-opîrîu-n șes, din goană.
Pe iarba de-o vară căzuse
prima brumă-n poiană.

BĂIATUL DIN VIS

Nu știu dacă băiatul acela visează,
ne-am fi-nîlînit undeva, într-un vis...
Trenul lugea cu ploaia pe umeri,
uitase apele zăgăzînd deschis.
Trebuia să plec mai departe de munți,
el să ajungă seara-n cîmpie...
Necunoscut, ne străluc pe peron
și-l așteptam în gările toate să vie.
Ne-am căutat cît line privirea...
Altevea azi mă iubește și-mi scrie...
Dar eu rînesc aerul iernii cîntînd
și-l aștept în gările toate să vie.

„Contemporanul” și critica, sau punctul pe i

În ultimul număr al „Contemporanului”, tovarășul i. semnează în coloana îngustă intitulată „Literatură” din pagina 3-a, un articol menit să pună, în sfîrșit, la punct „Lucaefărul”. Căci revista noastră a comis, după părerea tovarășului i., un act de o’îndrăzneală cu totul necugetată: și-a permis să aibe și rezerve în legătură cu unele poezii publicate în „Contemporanul”. Asemenea cutezanță nu se tolerează! — vrea să spună tonul iritat al tovarășului i. Pînă aici! Și ne pune la punct.

Înainte însă de a arăta cum îndeplinește tovarășul i. această sumbră destul de sericisă, vrem să-i informăm tare pe cititorii noștri despre ce este în fond vorba în numărul trecut, „Lucaefărul”. A publicat articolul tovarășului Vasile Sandu intitulat: „Pe marginea poeziei tinerilor din „Contemporanul”. Intensitatea emoției sau mirarea ei”, articol care discută câteva probleme reale ale poeziei tinerilor din această publicație. Se spuneau acolo și lucruri destul de plăcute — adică aprecieri pozitive — în legătură cu acest sector al „Contemporanului” și se formulau, bine înțelese, unele rezerve, în sensul că nu întotdeauna poeziile publicate aici sînt expresia unor sentimente autentice, ci „mirarea acestor sentimente”, vîndînd doar o gesticulație exterioară, lipsită de conținut. Și autorul analiza unele versuri ale tinerilor poeți Nichita Stănescu, Cezar Baltag și ale tovarășei Smaranda Jelescu. „Toate bune — spune tovarășul i. — în nota în care ne pune la punct — numai că argumentația autorului e de o asemenea stingăcie în aplicarea a ceea ce el consideră a fi niște criterii, încît ne întrebăm ce ar însemna ea într-un ceneclu literar pentru tinerii poeți”. Desigur, după o asemenea frază categorică toată lumea s-ar aștepta ca tovarășul i. să arate mai întîi care sînt acele așa-zise criterii aplicate cu atîta stingăcie de tovarășul Vasile Sandu și apoi, cu o lovitură sigură de maestru, să aplice domnia sa i., cu multă dibăcie, criteriile domniei sale (sau, ceea ce consideră a fi niște criterii)”. Să demontăm, cu alte cuvinte, că versurile criticate sînt, dimpotrivă, izbutite.

Ne place să învîțăm de la cei cu mai multă experiență decît noi și dacă argumentele ar fi fost convingătoare, am fi recunoscut fără nici o jenă: „am greșit”. Totodată ar fi înțeles și cei din ceneclurile literare, de soarta cărora se arată atît de îngrijorat tovarășul i., în ce mod se face o critică, adevărată critică a poeziei.

Dar cum procedează tovarășul i.? Aici e aici. Tovarășul i. nu opune argumente, ci decretează. Desigur, procedeul minor, care nu presupune prea mari eforturi și care exclude posibilitatea unei discuții oneste. De ce nu i-au plăcut lui Vasile Sandu unele dintre versurile publicate de „Contemporanul”? Pentru că — zice i. — criticul dovedește „lipsă de sensibilitate la exprimarea metaforică” și, nici mai mult nici mai puțin, „lipsă de nivel teoretic”.

Dar nu numai atît. Argumentul suprem, menit să dovedească fără putință de tăgădui că aprecierile lui Vasile Sandu sînt cu totul lipsite de temel (precizăm: e vorba de cele critice, întrucît aprecierile pozitive sînt... apreciate tacit) este acesta: selectarea poeziilor publicate în „Contemporanul” se face înțodeauna „după criterii ce depășesc (!) cadrul revistei „Lucaefărul”. Și că, în definitiv, revista noastră are lipsuri.

Nu ne îndoiim că avem și noi lipsuri pe care ne străduim să le lichidăm, dar ce legătură are una cu alta? Admirăm această logică, atît de elastică a tovarășului i., care pornind de la apărarea intensă a trăirii „a unui marvaudage sentimental” din poezia lui Nichita Stănescu ajunge la constatarea că... „Lucaefărul” n-a publicat „în ultimii doi ani” decît două-trei articole cu preocupări de generalizare a experienței tinerilor poeți. Observația aceasta ar fi gravă dacă ar fi adevărată. Am putea să citim cîteva zeci de titluri de materiale apărute la noi care dezbatteau tocmai asemenea probleme. Ni se pare însă mai important să dezvăluim principiul cu totul nesănătos pe care se bazează iritatea tovarășului i. și care s-ar traduce cam astfel: dacă mî critică, te critică.

De altfel, intervenția literară i. nu este singurul răspuns la articolul lui Vasile Sandu.

În același număr în rubrica subțire intitulată „Cinema” din pagina a 5-a, i se găsece numeroase culsururi și lui Eugen Barbu. (Bineînțeles după același criteriu: m-ai criticat, te critică). Nota mistifică pur și simplu conținutul celor cîteva păreri exprimate de Eugen Barbu în legătură cu cea de a 7-a artă.

(Nu, tovarășe, cum să-ți mai zic nu e vorba de cinematografia noastră, ci pur și simplu de cea de a 7-a artă în general — a se vedea cît puțin titlul).

Am fi renunțat bucuroși la articolul de față dacă nu ni s-ar fi pîrnut a vedea în notele din „Contemporanul” răbufnirea unei atitudini cu caracter oarecum permanent la această publicație, atitudine care ridică în mod foarte acut problema felului cum știu unele reviste să răspundă la criticile ce li se aduc. Acest spirit refractar la critică al „Contemporanului” ne-a determinat acum să punem degetul pe rană, sau mai bine zis punctul pe i. (să ne ierte tovarășul cu același nume).

Se poate demonstra cu citate că în decursul ultimilor doi ani observațiile critice apărute în presă, care vizau unele neajunsuri ale „Contemporanului”, au fost întimpinate aproape întotdeauna cu iritare. Vom da un singur exemplu, dintre cele mai recente. Într-o notă din „Viața românească” (nr. 2 a.c.) care se ocupa de articolele de bilanț publicate în reviste la sfîrșitul anului 1962, între altele se menționa faptul că în „Contemporanul” au apărut numai date privind activitatea editorilor în 1963 și nu o sinteză critică asupra conținutului acestei activități în anul trecut. O simplă obiecție. Ea era adresată, cu nuanțe diferite, și altor reviste, inclusiv „Viața românească”. Ce înseamnă asta? — sare încolțit în sus tovarășul i. (același i?), într-un articol special menit să pună la punct „Viața românească”. Și cu aceeași dexteritate în a confundă planurile răspunde la umila obiecție adusă de autorul notei, împlînd o treime din articol cu titluri de lucrări apărute în „Contemporanul”, printre care articole de mare forță generalizatoare ca acestea: „Clasici romîni ilustrați de Mariana Nuși”, „Limba și litera-

tura română în școala de G. Munteanu”. Se adaugă „cronica literară propriu zisă (parcă era vorba de articole de bilanț!...) care, cu foarte rare excepții a apărut săptămînal”, adică, face tovarășul i. socoteala, „pe puțin 50 de opere ale scriitorilor noștri” (inclusiv clasici!) În plus — metoda cunoscută: „Viața românească” are și ea lipsuri: „Ce a publicat „Viața românească”, revistă lunară, ca articol, studii de sinteză asupra literaturii noastre în 1962?” etc.

Și conform obiceiului, tovarășul i. va scutura sumarul „Viații Românești” gîsînd numai „7 articole de sinteză (total: 101 pagini)”. Am fi în drept să ne întrebăm dacă la „Contemporanul” această reacție nu devine cumva un fel nervos care se manifestă ordidecitori se formulează cea mai firavă obiecție. Care i. n-a auzit încă de cea înseamnă critică și autocritică, receptivitatea la sugestivele tovarășilor, schimb constructiv de opinii în falsul literaturii noastre? Sau activitatea „Contemporanului” intruchipează chiar perfecțiunea? (C. Dobrogeanu-Gherea, al cărui nume este, și el, strîns legat de „Contemporanul”. își exprima vehement dezaprobarea față de acei care „se supără grozav cînd cineva îndrăznește să facă vreo obiecțiune critică” — C. Dobrogeanu-Gherea în „Studii critice”, vol. I, E.S.P.L.A., pag. 51).

Ne exprimăm regretul că o revizuire cu prestigiu, „Contemporanului” se răsfață într-o asemenea atitudine străină modulului în care se poartă polemica în presa noastră.

I. Mureșanu

P. S. — Așteptăm ca în primul număr al „Contemporanului” tovarășul i. să spuibe categoric, sistematic, pe puncte, toate obiecțiile noastre și, drept pedeapsă că am îndrăznit din nou să-l criticăm (auzi ce vorbă: să-l criticăm!) să analizeze în mod foarte judicios, să zicem, literale cu bine este tipărită revista noastră, gîsîndu-le, bineînțeles, nejudicioase și lipsite de maturitate.

FAPTE DE VIAȚĂ

Ce te interesează?

Nu este aceasta întrebarea. Mai mult sau mai puțin frecventă din interviu, ci textul unei înscrispții pe o cutie de lemn lustruit. În fiecare sâmbătă, Mircea Mocanu, culturalul de la „U.T.M.” deschide cutia și, pe masă, se revărsă zeci de bilețele. „Care sint avantajele liniilor tehnologice pe familii de piese?” „Spărgătorul de gheață atomic sparge sau topește gheața?” „Există un pictor român mai mare decât Nicolae Grigorescu?” „Ce sint semiconductori?” „La noi în uzină nu se pot folosi?” „Care este explicația evenimentelor din Irak?” „De ce brigada artistică nu se ocupă nițel și de chiulungă?” „De ce caricaturile de la postul U.T.M. de control au o vîrstă respectabilă?” „Care este substratul politicii lui de Gaulle?”

Te simți ispitit să reproduci conținutul tuturor bilețelilor, și asta, nu pentru că ar avea un text neobișnuit, ci pentru că ele sint un răspuns sintetic la întrebarea: ce te interesează? O întrebare adresată nu unui tînar anume, ci unui colectiv.

Iată, așadar, cam ce-i interesează pe tinerii atelierului „preparat” din uzina „Semănătoarea”. Ideea instalării cutiei oracol, cum îi spun tinerii în glumă, s-a născut într-un context de împrejurări care se cere înțeles.

Se termina lucrul. O parte din tinerii se îndreptau spre școala medie (această „parte” reprezintă aproape 40 la sută din numărul total), ceilalți își întorceau programul, după preferințe și posibilități. La clubul uzinei, nu-i prea mult loc (săliile nu pot cuprinde decât 3—400 de oameni și vin aici din toate sectoarele), la ci-

Cutia cu întrebări

nema, nu te poți duce chiar în fiercare zi, să te plimbi fără rost pe bulevard nu-i în firea celor mai mulți... Atunci?

Există o sală care, după amiezile, nu se folosește decât sporadic, pentru ședințe. Mai cu „o litră” de vopsea economică, mai cu o bucată de scindură aruncată la deșeur, mai cu o rugăminte la responsabilul serei („fără flori, sala n-ar avea haz” — a declarat categoric lăcătușul Ion Tutunaru), tinerii au transformat sala cu pricina, într-un veritabil club. Am pus pe pereți o hartă a lumii (apoi dacă vorbim despre Irak, să știe toată lumea unde se află), cutia cu înscrispții, ce te interesează? („să organizăm acțiuni care să răspundă cerințelor tinerilor”) o expoziție de reproduceri după operele lui Nicolae Grigorescu („aduceam Galeria Națională de Artă” la noi acasă), un grafic al planului cu angajamentele și realizările atelierului (să le aibă oamenii în față), iar printre bănci și flori, am pus biblioteca volantă și masa de șah.

Totul s-a făcut prin muncă patriotică — precizează mecanicul Otu Vasilescu, secretarul organizației de U.T.M.

Bun. Și mai departe? În fiecare zi, se perindă pe aici zeci, sute de tineri. Chiar și cei din schimbul III (schimbul de noapte) zăbovesc aici înainte de lucru sau în zori, o oră-două, adică în rezolvarea unei probleme de șah sau ascultîndu-l pe

Ion Buzie care le demonstrează pentru a zecea oară necesitatea de a dormi cel puțin o treime din 24 de ore. E responsabil cu asigurările sociale, și oamenii înțeleg ce înseamnă a fi în „exercițiul funcțiunii”.

Un fapt este incontestabil. Tinerii se simt bine împreună și nu le vine să se despartă după orele de muncă. Fenomenul ca atare poate fi foarte lesne explicat. Preocupările comune din producție și din viața particulară (mi se pare semnificativă ideea brigăzii de sudor condusă de Ilie Alexandru de a lua numele de „Așa s-a călit oțelul” și de a-și propune să trăiască asemenea lui Pavel Korceaghin), creează necesitatea — i-aș spune obiectiv — de a folosi în comun o mare bogăție — timpul liber. Și asta nu ca un scop în sine. „Sala culturală”, alături de alte forme și mijloace ale activității colective, este asemenea unui creuzet în care, la temperatura specifică a vremurilor noastre, se făurește aliajul puternic al caracterului omului socialist. Pentru ca în fond însușirea de noi cunoștințe (la biletele introduse în cutia „ce te interesează?” se răspunde prin conferințe, jurnale vorbite, demonstrații practice, expuneri în fața hărții...) contribuind la dezvoltarea multilaterală, armonioasă a tinerilor, se materializează apoi în fapte foarte concrete. Interacțiunea nu are loc, firește, în chip mecanic, ar fi eronat să simplificăm. Dar de la perioadă la perioadă, se constată

consolidarea și extinderea elementelor NOULUI. Și nu ni se pare de loc întimplător că după programul brigăzii de agitație la care actele de indisciplină ale tinerilor Virgul Lăfța și Constantin Pistolea au fost serios lovite cu săgețile satirei, cei în cauză au revenit pe „linia de plutire”, și tot atât de explicabil este că în urma expunerii lăcătușului Vasile Panait pe tema: „cum am ajuns la a 8-a inovație”, cărțile tehnice au început să fie devorate, iar rîndurile inovatorilor s-au lărgit cu încă 12 tineri. Primind un apartament nou, lăcătușul Ion Tudose a fost ajutat la mutare de întreaga brigadă, fruntașii în întrecere și-au asumat obligația să-i ajute pe tinerii absolvenți ai școlii profesionale să „întrire în ritm”, vizitele colective la muzee și expoziții s-au generalizat, s-au făcut înscrieri pentru organizarea unui cerc de artă plastică, brigada condusă de Andrei Busuioac s-a angajat „pe proprie răspundere” să-l îndrepte pe Vasile Danescu care, pentru actele sale repetate de indisciplină, a primit un ultim avertisment din partea Consiliului de judecată...

„Printre bilețele introduse în cutia „ce te interesează?” s-a găsit și unul cu următorul text: „care vor fi trăsăturile omului de mine?” Biletul era semnat de Andrei Busuioac.

Ca să vezi! Andrei Busuioac poate nici nu bănuiește că el și tovarășii lui au încă de astăzi unele trăsături ale omului de mine.

Teodor Brateș
redactor șef al gazetei de uzină „Semănătoarea”

Mai putem fi eroi?

Scrisoare către un cititor

Îmi scrii, dragă prietene, că în epoca noastră se înfăptuiesc în mod normal și curent lucruri atât de mărețe, încât a fi erou, este sau un lucru banal, sau un lucru din ce în ce mai greu de înfăptuit. Cîntîndu-ți rîndurile, îți simțeam printre ele împletirea dorinței, de-a face ceva deosebit, cu mîhnirea că nu găsești prilejul de-a te manifesta. Te vedeam, capabil, sirguinos, pregătindu-ți tenace pentru o faptă, pentru o întimplare pe care nici tu nu știi prea bine cum va arăta.

Și, tare mă simțeam nevoia să te întreb: „Care crezi că cei despre care spunem că au săvîrșit acte de eroism au stat cu brațele-n sină pînă cînd li s-a ivit prilejul de a se evidenția, au așteptat situația deosebită refuzînd să intervină să participe, atunci cînd erau de făcut lucruri banale?”

Crede-mă, împins de curiozitatea reportericească, am alergat de multe ori acolo unde era vorba de vreun fapt deosebit, de vreun act de eroism. Privirile mele dornice de senzațional căutau eroul și dădeau peste un om obișnuit, creionul meu, avid să noteze declarații extraordinare, se oprea (de obicei, nemănoșind-o), la jumătatea propoziției „Nu mi-am făcut decât Căto-ria”, cu care mi se răspundea. Plecam dezamăgit de această „ostentativă” modestie a oamenilor. Pînă cînd a început să mă intrige faptul că situația prea se repeta întru-totul. Și atunci, am încercat să-l cunosc mai bine. Nu, nu era vorba de-o ostentativă modestie; oamenii,

într-adevăr, consideraseră că-și fac datoria, și-alta tot. Actul de eroism continua în mod firesc felul lor de-a trăi și de-a munci. Ei erau obișnuiți să răspundă întotdeauna cu cinste, pasionat, sarcinilor care le reveneau, să-și facă datoria la locul de muncă, în mod creator și nu mecanic, să fie preocupăți și frămîntați de tot ceea ce se petrecea în jurul lor. Alina tot. Nu era vorba de vreo premeditare de vreo căutare, ci de un mod firesc de a privi viața.

Iată, să urmărim numai cîteva întimplări petrecute în ultima vreme într-un singur raion de pe harta țării: *

Pe malul Dunării, Comuna se cheamă Herțesi, raionul e Brăila. Gospodăria colectivă are un sector zootehnic bogat. Îngrijitori buni. Mai ales tineri. Pricipalul preocupă de aplicarea regulilor științifice, realizînd acea legătură atât de rentabilă dintre prevențiile științifice și creșterea animalelor. Astfel, alături de comuniști, tineri ca Mihailache Soda, Ion Dragomir, Victor Dan, Radu Mogos, Ilie Bucur au făcut din fermele de animale niște ferme model, cu producții mari, cu animale de rasă. Și iată că a venit această primăvară cu tumultuoasele ei revărsări de ape. Dunărea creștea necontenit, sloiurile năvăleau pe undele răsculate. Animalele, care se aflau pe grîncurile din bălă, erau în mare pericol. Toți cei cinci tineri pe care i-am pomenit mai sus au muncit ore în șir în apa plină de sloiuri, salvînd 4.600 de oi, 37 de vaci și o mulțime de porci. Aducea Dunărea, în nă-

vala apelor ei cenușii, armate de sloiuri. Treceau platformele de ghiață, se rupeau, se clătinau amete și se rînduiau în mari armate pornind spre Delta. Șuierau deasupra lor vînturile fluviului. Dar tinerii colectivști nu dezamau.

Cînd, obstinți și triumfători, au sfîrșit, cei de pe mal i-au felicitat. Le-au spus viteji. Ei priveau cam nedumeriți. Nu se considerau viteji, se considerau, în mod normal și firesc, îngrijitorii acelor animale, ai averii gospodăriei.

În oras. Pe una dintre străzile Brăilei. Camionul unei gospodării colective pornea încărcat cu butoaie de benzină. O defecțiune la motor, o scintile sărînd de la o bujie și izbucnește un incendiu. Pe strădă, se aflau doi tineri: Cornel Alexandrescu, elev în clasa a VIII-a a școlii medii nr. 2 și Cezar Ceapă, elev în anul I la școala profesională. Au sărit amîndoi în camion și au rostogolit cu grijă butoacele cu benzină îndepărtîndu-le de foc. Astfel, incendiul nu s-a putut întinde, și camionul a fost salvat rămînd doar mici avarii. Dacă i-ai întreba, cei doi ți-ar răspunde că nu s-au gîndit nici o clipă că ar face vreun act de eroism. Ei sint utemiști și, ca cei mai mulți dintre tovarășii lor, știu ce-i acela bunul obiectiv. Nu au putut rămîne neapăsători. Alina tot.

Intr-una din halele uzinelor „Progresul” din Brăila, în timp ce podul rulînt se deplasează de la un capăt la altul, are loc un scurt circuit și se provoacă un incendiu. Spre a-l localiza, nu se putea ajunge acolo, la înălțimea de nouă metri, decît rîndul podului. Or, aceasta era imposibil. Doi tineri electricieni, Ion Rusei și Sorin Pătuțescu, au mers la aceea înălțime pe calea de rulare. Au stins și incendiul, au reparat și podul într-un

timp record. Ei spun că și-au făcut doar datoria de electricieni și de utemiști.

„Dunăreana”, întreprindere de industrie alimentară. Cazanul de prăjire se defectează. Trebuie descărcat și reparat. Trebuie oprită toată producția. Tînarul sudor Emil Birsan efectuează reparația fără descărcare. Întregul utilaj este redat imediat în funcțiune. Economia realizată, 90.000 lei. Cu doi ani înalune. — Birsan, recunoaște — nu ar fi făcut asta. Dar el s-a străduit tot timpul de cînd lucrează aici să devină tot mai stăpîn pe meserie, să fie tot mai sigur pe ceea ce face, să fie prompt în tot ceea ce face. Și, tot în acești doi ani, ajutor de întregul colectiv din care face parte, și-a dat seama că procesul de producție în care se află antrenat este departe de a fi un simplu mijloc pentru a-și câștiga existența. El constituie cel mai important aspect al vieții lui, al aspirațiilor lui.

Da, dragă prietene, acesta este modul în care, educată de comuniști, generația noastră privește eroismul.

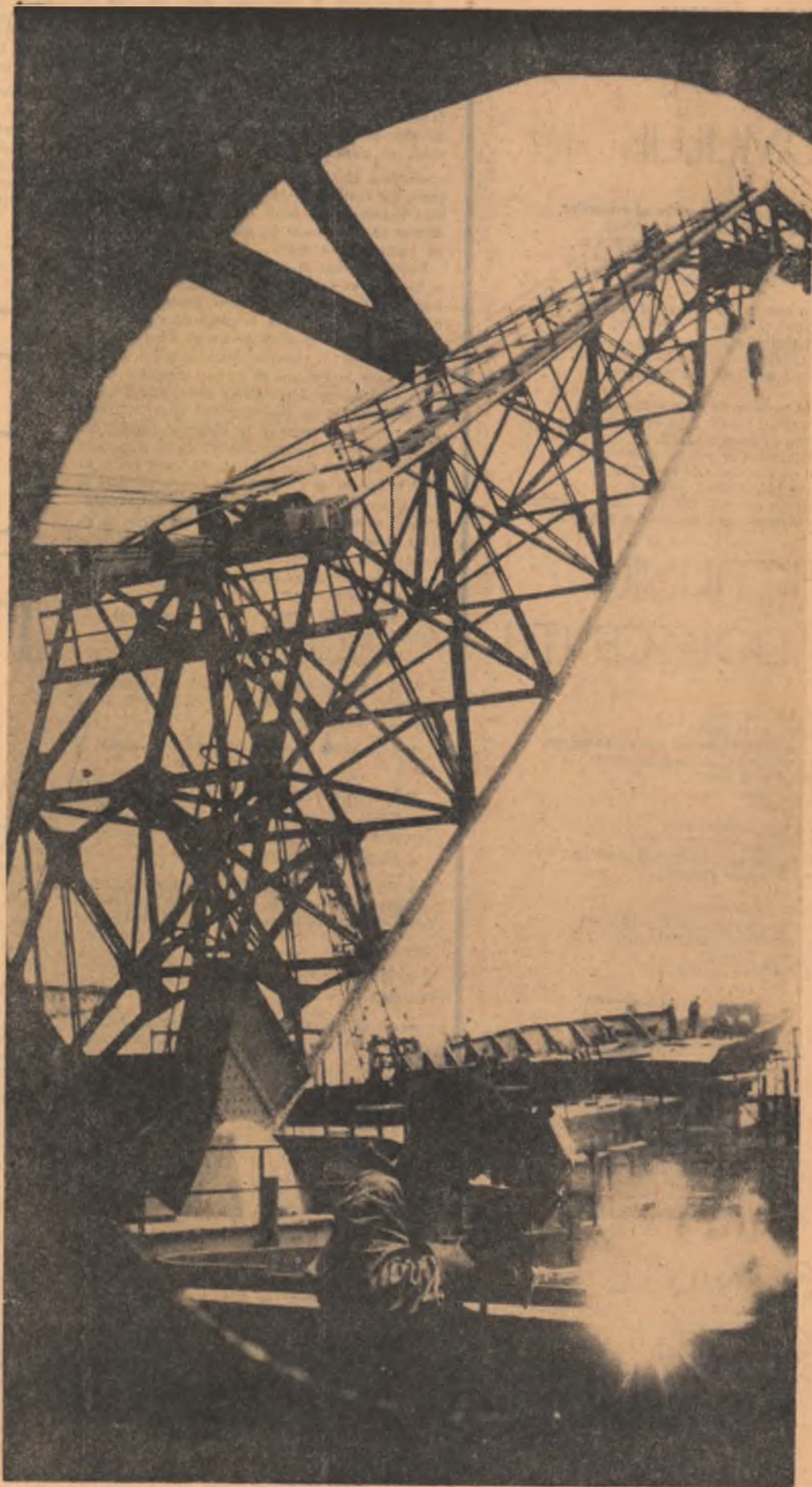
O atitudine izvorîtă firesc, din modul general de comportare al omului, o reacție normală a celui care a învățat în orice ocazie să fie conștiințos, ferm, bine pregătit, curajos, combativ.

E cu atât mai măreț acest eroism, cu cît, atunci cînd cel din jur îl constată, cel care l-a înfăptuit nu-l consideră decît ca pe o încălțare îndeplinită.

Dar, ca pe o îndatorire de cetățean al epocii socializmului,

Corneliu Leu

*) După relatările primite de la Comitetul Regional U.T.M. Galați.

ȘANTIER NAVAL

Fotografia: O. PLECAN

Grigore Hagiu

EXPOZIȚIE DE AMATORI

La club, în liniște-n acele zile, Nici cîntece, nici dansuri. În sala mare, mpodobiiți cu griji, pereții căpătără noi culori. Tablourile, suspendate cu fire invizibile de sînoră, parcă pluteau și s-ar fi îndepărtat la cea mai mică rîsuflare.

Cînd, la sfîrșit, în pripă se umplură străzile de oameni ce purtau la subțioară o floare, o fereastră cu copii, un colț de combinat cu brigadier, orașul se lărgi, crescînd în aîncime, privindu-se-n oglînzile armonioase.

LABORATOR

Apatică zăcea uzina în miniatură, cu sticle galbene, retorte albe și negre aparate de măsurători, capacele să prindă, să desfacă materia cînd pare gol neînțeles. Întră din larma de alară laboranta, cu toșnitor halat de medic, cu pârul prins într-o agrafă dublă, mai tare subțindu-i ochii către temple, și totul se înfioră și prînse viața,

un talger de balanță se-nclină adine, simțindu-i felel înima bălînd mai iute, un fir de soare, încă prins în pârui, se strecură dintr-o oglîndă-n alta, și zugrăvi pe un perete neted exploziile curcubeului după furtună.

Și iată pricepu că e îndrăgostită, se dăruie acelei zone grave, de umbră unde fulgerau fantasme și se grupau celulele pe mari distanțe, cutremuratul haos absorbîndu-l, profilul bărbătesc tot mai puternic ogîndindu-l, în cercuri de o rază necuprînsă.

SINT AERUL...

Sint aerul și sub privirea voastră, mă simt într-o îmbrățișare iute absorbit de pilni lacome și de conducte grele,

pentru înțlia oară concentrat și pur, de mine însumi uitimor de-aproape.

Aveam un trup prea larg și deslinat, deși prin mine stelele cînd coborau, se aprindeau, trăgîndu-mi forța, dar niciodată prea puternic să opresc brutadele explozii — mari clopote vîind închis — cu oameni ce se răsuceau uciși, în spaima mea de silă și împotrîvire ca-n ipsos îtpîrîndu-și măștile fragile.

Dar voi îmi ardeți amintirile acestlea și îmi redăți culoarea mea primară, de liniște și lungi ecouri calme, de nouri ce prin mine gales au trecut, de păsări simple-n vîrî de pom spoit, de spațiu lin cînd ușile-s deschise și-n casă intră vîntul, invîlmășînd cu soare pârul femeii cu un piept alb în mină.

FABRICA DE AMONIAK

Cu bluză albă și cravată purpurie, cum alergase la inaugurare, și-n vîietul aplauzelor lungi ce răsunară, pe scara de metai subțile îi văzu, din înălțimea marilor coloane coborînd, iar cel din frunte, cu combinezon albastru și sort de piele groasă, lucitoare, își llturata a bucurie și-a izbîndă,

cu mina sîngă, ochelari mari și se pâră că seamănă uluitor cu primul zburător înlors din cosmos și-n timp ce zvelta-i navă mai vibra, împrăștiînd un miros aspru, de cer cu stele străbătut de-aproape, copilul se simți înțiorat de vîntul bălînd peste aerodromul nezdrit și-o mină nevăzută îi întoarse profilul dulce spre adolescență, către lumina orbitoare care-l fascina.

DETALIU PANORAMIC

La poalele munților se ridică orașul, din gurile lui se repede asupra cîmpiei îngrășămintul în torente de albe ninsori.

Alunecă vîntul pe străzile drepte, pala lui înroșește olandele sau pune o galbenă tentă pe frunze. Oriunde-ai intra cineva te așteaptă, te crede o rudă picală acum cu mașina, prietenul îndepărtat ce mereu se anunță ori șeful cel nou al nu știu cărui sector, și îndată te invită la juica fierbinte, la berea nînsă mărunt în frigidier...

Și-ai vrea să îi cel așteptă într-adevăr, în casele-asemănătoare cu ușile deschise veșnic cînd treci prin dreptul lor și în același timp, prin aerul dulceag de munte, te-ademeneste deodată mirosul iute-al turnurilor de amoniak.

IMAGINI ÎN LUMINA ZILEI

Mi-i drag acest oraș energic, însirîndu-și vilele direct pe cîmp și ridicîndu-se atîl de iute încît la margini mai rămîne, pe străzile trasate-n fugă, să llture în vînt orzul săbațic.

Mi-i dragă seara coborînd din munți și dimineața clară, luminînd cu delicat-învăpîiere casele din centru, cu care parcă cineva la repezeală s-a jucat azinoapte, împodobindu-le cu litrele unui oraș adevărat.

Mi-s dragi balcoanele cu flori roșcate, familiarul gest cu care sint întîmpinat cînd intru în localul liniștit, și soarele de vară, prin geamul de alături, pieziș îmi cade în paharul răcoros.

Mi-i drag și sint obișnuit cu zgomotul acesta surd, al muncii neoprite niciodată, intrînd în legătură cu pămîntul, o rodnică mișcare ce mă-mprospătează și mă obligă să țin pasul vremii mele, recunoscînd-o cu aceeași mulțumire-n toți, cînd umerii ni se ating melodios în rînduri, de parcă între ele s-ar ciocni izvoare mari de apă vie.

Din ciclul „CRONICA ORAȘULUI TÎNAR”

Nichita Stănescu

LAUDA OMULUI

Din punctul de vedere al copacilor, soarele-i o dungă de căldură, oamenii — o emoție coplesitoare... Ei sînt niște fructe plimbătoare ale unui pom cu mult mai mare!

Din punctul de vedere al pietrelor, soarele-i o piatră căzătoare, oamenii — o lină apăcare... Sînt mișcare-adăugată la mișcare, și-a luminii dulce tremătare.

Din punctul de vedere al aerului, soarele-i un aer plin de păduri, aripă în aripă zbatînd. Oamenii sînt păsări nemaiîntinse, cu aripile crescute înăuntru, care bat, plutind, planînd, într-un aer mai curat — care e gîndul, ce-nveșteie sorii și stele și pămîntul.

FICȚIUNILE ADOLESCENȚEI

O, voi, ficțiuni, dulce lemn de tei...Deseori răscolim cartea neînșușită, să văd dacă se termină bine. Teiul m-a iubit și pe mine.

Pe viața timpelă port umbra trunzei lui. Treceam așa, vindecînd uscăciuni cu ierburile cîmpului.

Bucurosa de minuni, surdeam pentru doi, pentru trei și pentru toți semenii mei. O, voi, ficțiuni, dulce lemn de tei.

SE NAȘTE O IDEIE

Pleacă din fruntea clie-o undă izbîndu-se de muchii, de trunchiuri, de acoperișe, cu lucrurile pe față și cu lășe ca o spadă flămînda.

Nici eu nu mă pot s-o prind, uneori, cum dă rază prin amintiri ori se bale-nainte, invizibil metale, înclinînd culorile, mușcînd de un dinte, rîzînd cu un dinte.

Se naște o idee, un drum mai scurt pe pămînt. Mă subțiez ca privirea, ating arcul albastru cu stele loșînd, sînt drum, sînt un loc suitor înțurînd.

Se naște o idee înșindă pînă la vulturii. Vulturii îi rămîn la înșindă, la gene, la umăr, la inimă. E ca o dungă, ca o spiră, o atingere ca de narcisă.

Zîmbetul mi se-ncreștează pe față, alene, o aștept să se întorcă în mine nouă, clară, precisă.

Miron Scorobete

GARĂ MICĂ

Idila veche și întretăiere între ce sînt și ce se cere, între o clipă vastă de veche căreia parcă-i spun copilărie și clipele ce s-au urmat, străine, prin halta cărora mă caut îmi pe mine, între-nălțimi de harță, calenii și-un adevăr de care te-ai izbi și te-ar strîpunge cu grozavu-i scîlpăt, dar ca o creastă, proaspăt ca un țîpăt, tu, gară mică și întretăiere...

Cărei dinamice universale răspund aceste ace ale tale ce-ncreștează și despart două priviri într-un fluid, de ard și-și îmbrumătă-abastrelor focare gravindu-se-n cedalță fiecare? Și te asemeni, cărei deveniri, că schimbă săruturile-n amintiri și-un abur sulocant de așteptate și faci materiei și-mbrățișare?

Ce lege cosmică și care semne îndrumă un nărlor cu lemne spre coșurile ce-și visează lumii? Ce stea-ți deschide, și spre unde, drumul? Nelsemnat-n unvers, decli de-un nume pe o tablă, mohorît, ca într-un calendar abandonat, o zi cînd am răcit sau a plouat.

Cînd se trezi, îi clănțaneau dinții în gură. Îi strînsese, de rușine. Și începu să tremure din tot trupul, ca apucată de friguri. Ochii îi erau împălăjențiți. Ca prin ceață îi văzu pe doctor: stătea la fereastră și respira greu, parcă suferea de năduf. Și tot dădea din mină, nervos, alungînd muștele afară. Îi privi mai bine: pe ceață i se prelingeau broboane de apă. De bună seamă și doctorul strîngea din dinți, se gîndi.

Afară, afară! zicea doctorul, furios, dar foarte înțet. Ce cauți aici? Ieși afară! Vorbea înțet, să nu-l trezească. Ion privi în colțul de lângă ușă: Romeo dormea liniștit, cu fața în sus, și cu mințile pe burtă, ca un mort. Dureros, începu să-și amintea. Îi bătu și pe el Tajomir, de aceea avea acum friguri. Își mișcă buzele cu limba: erau crăpate. Poate că era plină de sânge. Era aspră, brăzdată cruciș. Îi gîndia, de parcă ar fi fost plină de coajă. Ce îl bucură, însă, fu barba: îi crescuse, moale și deasă. Pentru prima oară fu convins că trebuia neapărat să se bărbierască. Vru să se ridice și să-și caute briciul; rămase însă într-un cot, surprins: uitase. Un moment, un singur moment se bucurase, fiindcă uitase unde se afla. Privi tavanul, cu ochii închiși, căutînd să vadă dincolo de el. Nu văzu, iar îi fu cald și începu să tremure. Nu reușea să vadă și asta îl supăra. Dar mai mult îl dorea liniștea doctorului și a lui Romeo: nu mai vorbisera cu el. Fără să se înțeleagă, nici nu l-au mai privit. Doctorul stătea acum tot lângă fereastră: avea lărași o criză de apendicită. Dimineața întra înțet înăuntru, portocole.

Își aminti de prima zi cînd fusese adus aici. Tajomir deschisese ușa, larg:

— Poftiți! excelență, zise.

Apoi îl pipăise de sus pînă jos, îi întorsese buzunarele pe dos, îi luase șterturile, cureaua. Să nu se spînzure, probabil.

— N-ai nimic așa... înțelegi? N-ai nimic la tine?

— Nimic, îi răspunse.

— Nimic, chiar nimic, nimic? întreba, pipăindu-l din nou hainele.

— N-am.

— Dar atel ce ai? Îl amuci Tajomir de gulerul cămășii. Ce ai? întreba: și Ion îi simți mina înțetă. I-o simțise și la început, tresărînd. Aici ce ai?

— Balene.

— Ce ai, mă?

— Balene.

— Ah... balene. Domn' plutonier, strigă Tajomir, ieșind un pas pe coridor, poftiți puțin, domn' plutonier.

— Ce-i? se arătă plutonierul, cărunt și plictisit.

— Ia vedeți aici, zice că are balene.

— Ce ai, mă? zise plutonierul.

— Balene.

— Ia mai înșăși-vă, mă, de șmecherii, zise plutonierul și-l cîrpi cu dosul palmei peste nas. Balene, ai, zise și îi rupse gulerul cămășii foarte ușor, ca și cum nici n-ar fi fost cusut. Dăi, Tajomire, două, să nu mai umble cu cloarea vopsită, zise el și plecă.

Tajomir nu-l lovi. Ieși imediat, înclinînd ușa. Ion simți ceva cald în gură, și plăcut. De-abia atunci privi în jur: lângă fereastră stătea chiric un bărbat cu ochii umezi; lângă ușă, drept, un băiat nu prea înalt, cu mințile în șolduri, ținea în gură, ca pe o țigară, un chibrit stins.

— Romeo, se prezentă singur bălatul. Douăzeci și cinci de ani, necăsătorit, liber profesionist. Dinușul, îl arătă pe omul ce stătea ghemuit, e doctor. Dumneavoastră, cu ce ocupați pe la noi?

Dar nu-l aștepta răspunsul, se aplecă și privi prin vizieră, înclinînd ochiul stîng. Zise, privind coridorul:

— Măgarii cred c-au descoperit America, purecă gulerul, parc-ar fi în el otravă, ori pile, ori cine știe ce bilete... Să moară mama dacă știu aștia ce-s ale balene. Uite, le-au rupt... Acuma le aruncă în găleată. Să vezi ce bătaie o să-ți tragă, că n-au găsit nimic.

nimic. Privește, întinse el mina, și-l prinse de umăr, privește, aici trebuie să cunoști toate drăciile. Privi: plutonierul pieca. Tajomir se așezase pe scaun, lângă mîșuța din fundul coridorului. Lîngă el era o găleată. Arunca, bucățele, balenele, în ea.

— Tajomir e mare cîrnățar, peste tot vede numai secrete. I-au dat un premiu, odată, c-a găsit nu știu ce rahat... Și de-atunci crede că trebuie să descopere America, să-l facă și pe el plutonier... Să-l vezi cum freacă toată ziua coridorul, lîngă și fața, să fie înțetați superiori. Și sînt: asta e casa lor, pinea lor. Ion îl privi pe Romeo: avea ochii negri, pielea

Tajomir îi dădu, mărînimos: săru'mîna, spusă de Romeo, îi schimbăse fața.

— Și un foc, săru' mîna, se înclină Romeo.

— Să nu ne vadă șeful. C-am dat-o dracului, zîmbi Tajomir. Eu mă expun, mă, că sînt om bun, și voi, tot dați dracului răzmeși...

Închise ușa și plecă. Se auzeau bocanci pe coridor, greu, pînănd calm. Romeo rupse țigara în două și îi dădu doctorului jumătate. Acesta o luă, fără să mulțumească. Dădu numai din mină: țigara îi plăcea.

FEREAȘTRĂ CU PORUMBEL

măslinie, sănătoasă și părul creț. De bună seamă e țigan, se gîndi.

— Tigan, țigan, zise Romeo. Nu mă privi așa: sînt țigan gel-beget. Dar am crescut la oraș și am maniere. Dacă vrei, îți fac o demonstrație: ascunde chibritul asta unde vrei, la tine, în buzunare, în sîn, în pantofi, eu stau cu spatele... Și-am să-ți fur stînd de vorbă.

— Ei, lasă, zise Ion. Nu prea avea chef să-l asculte.

— N-ai încredere. Dădu din miini Romeo. Îmi pare rău... Doctore, se laudă Romică?

— Nu, zise doctorul și Ion îi văzu din nou ochii, limpezi. Se străduia să zîmbească, dar parcă se strîmba: ceva îi stîșia și el nu voia să găsmă.

Nu-și găsea locul, oricît se mișca pe patul de lîngă perete, pe care l-i arătase Tajomir, în semn că era al lui. Îi simțea, tare și cumva sec, nefamiliar. Dar îl supăra faptul că timpul se scurgea fără să se întîmple nimic. Perspectiva se arăta liniară și obositoare. Ceea ce vorbea acum țiganul nu-l interesa, deși își dădea seama că poate chiar mine o să-l asculte vorbele și o să le dorească. Doctorul nu-l încuraja, nu-l consola și nici nu-l speria: din cînd în cînd făcea reflecții cu voce tare, despre lucruri ce păreau absolut arbitrare. Vorbea mai ales despre iepuri. Probabil crescuse acasă iepuri de angora, albi. Romică insistă într-un fel de interogatoriu glumet și nu se supăra cînd nu i se răspundea. Ion venea din afară și trebuia să fie interesant, oricum, ce spunea el. Chiar și țâcerile păreau să aibă semnificații pentru Romeo.

— Domnu' Tajomir! strigă țiganul și bătu cu pumnul în ușa, de trei ori, foarte puternic.

— Ce-i, mă? veni repede Tajomir și deschise ușa, roșu. Ce-i? Nu țiam spus să nu mai bați?

— Am un secret, zise Romeo, șoptit.

— Am să-ți dau eu un secret pe spinare, să mă cunoști. Văd că nu mă cunoști, nu mă cunoști, țigane, nu mă cunoști!

— Nea Tajomir, se linguși Romeo. Te cunosc, săru' mîna, ești om bun: dă-mi o țigară.

— Fumezi? îl întreba Romeo pe Ion.

— Nu.

— Foarte bine, tinere! Ești un fericit. Îl proteja, ca și cum ar fi fost cel puțin de două ori mai vîrstnic decît el.

— De mardii, o să te mardiească... Nu trebuie să te superi...

— Pe cine?

— Pe Tajomir. El te bate din plăcere, îi face lui plăcere să te bată...

Doctorul preciză:

— Romică vrea să spună că nu trebuie să plîngi, n-ar avea nici un rost să te superi și să plîngi...

— N-am să plîng, zise Ion, fără să fie convins. Se tenea de bătaie, n-o suferea de mic. Bătaia și seringa îi dădeau un fel de tremur, spasmodic, nu-

D. R. POPESCU

mai auzind pomenindu-se de ele. Spuse că n-o să plîngă, că să nu se arate slab. Și să nu ridice cumva țiganul de el. Dacă ar fi ris doctorul, poate nu s-ar fi supărat. Liniștea lui Romeo nu-l plăcea: era prea încrezătoare, prea trufașă. Așa credea el. Romeo tocmai povestea cum anul trecut, la Galați, stătuse într-o carcără cu doi năutitori de la șantierul naval. Elau bănuții că întrețin relații cu comuniștii, ori chiar ei sînt comuniști.

— Vine un Tajomir la mine și mă scoate într-o seară, afară, și-mi zice: Țigane, vrei să ieși?

— Vreau, mincați-aș moștenirea, cum să nu vreau?

— Atunci, na pila asta și bag-o la noapte sub cap la unul din așa... — Aoleu, nene, dar de nu dorm?

— O bag! mîine noapte. Și îți dăm drumul.

— Bine, nene, da' pînă atunci dați-mi ceva să-mbuc.

— Și-mi-au dat: plîne și salam. Și după aia m-au bătut nițel: au zis să nu par suspect în ochii năutito-

SĂMÎNTĂ, PĂMÎNT ȘI VIN

Mireasa mă privi scurt și răsucl trenu pe braț. Sprintenă, se urcă pe scaun. Iar mă prîni, dar acum surîdea. Înainte de nuntă miresele zîmbea, obligate de socri sau nas, fără chef, obosite, cămînt. Surisul ei mă surprinse; cum era? — Nu mă știu. Mi se duse imediat curiozitatea rece de străin, de parcă nici n-aș fi avut-o. Am rămas lipit de prispă. Mi-era cald, seara de toamnă se schimbăse, nu mai ploua și culorile se schimbaseră și ele: gîlbuiul de lămpășe devenise azur, iar cerul era marîn, calm, ne-fraimîntat și uras. Ceva mă dădea tîrcoale pe dinăuntru și parcă prinșeam niște fiăcări pe iar, dău de mișcarea lor departe, nițieri.

Cineva ridică spre mireasă o sită veche și ruptă. Mireasa o prinse cu degete mari, nunciate, dar sprintene. Cîntări sita, ca și cum ar fi avut ceva gînduri de cernut și, brusc, o zvîrli peste gard, în grădînă. Sita căzu la umbra unui stog, în beznă. Cîinci site vechi și rupte mai zburară tot acolo. A șaptea era nouă și pe asta o dete mirelei, zîmbînd fără plăcere, fiindcă socru ei chîuia „îh! mă băiete, să te ții!”. Și, chîiînd, omul umplu sita cu boabele de curcuz ale unui săculeț brodat. Un alt om, înalt și subțire ca mireasa, puase în sită o sticlă cu vin roșu. Cel doi miri, pe cite un scaun, se priurî în așteptare. Strigărem cu toții: „Sărut-o, mă! Înți săru't-o!” Mirele o sărută pe frunte și se făcu tîrcoale. Niște bărbăți îl cîntară: „Nu așa, mă! Pe gură!” Dar o femeie, rotundă și atbă ca ridichea tomatică, ridică brațele și țîpă:

— Bun băiat! Așa! Bine!

Apoi mirele trînti sticla de pămînt, sparse sita și boabele se risipiră în vin și pămînt moale. Căzu și sita, dar nașul o ridică și o dete miresei și ea, de parcă n-ar fi știut ce trebuie să facă,

rilor, dacă mă văd nebatut. După trei zile vine Tajomir ăla să facă percheziție.

— Era omul de aici? întreba Ion. De-atunci îl cunoști?

— Nu era așa, era un Tajomir ca ăsta, toloname și cu gîndul la avere. Să-și facă omul casă! Și ăsta vrea să-și facă! El, și Tajomir ăla nu găsește pila și se uită la mine cu ocada ochiului... Eu făceam pe somnorosul. Îi mai căută o dată, de trei ori, degeaba. Iese, și seara mă cheamă la el. — Unde-i pila? I-o arăt. Și se întinse dumnealui: — De ce n-ai pus-o?

— Nu-i ascuțită, i-am spus, și nu-i un argument. — Ce nu-i, mă? — Un argument. Cine le trimite o pilă neascuțită? M-a călțit. Cînd am ajuns în celulă, nițitorii m-au întrebat ce-am pățit. Era și Tajomir de față, voia să asculte ce spun. Le-am spus povestea cu pila, cum a fost. Tajomir, să moară de ris. Adică, țigane, zice el, mă crezi așa de prost? Să te pun pe tine să...? Și mă și mîntî în față, ca să te puși bine cu ăștia. Nu dorii? Păi, zice el, dac-aș fi vrut să le fac ceva, de tine aveam eu nevoie? Uite, să mă la dracu, zise Romeo, nici astăzi nu știu ce să cred: m-a îndemnat, ca să-l bage apoi pe ăla mai la apă, ori și-a bătut joc de mine, să aibă un pretext ca să mă bată.

Doctorul rîdea. Se vede că știa de mult povestea. Știa și cînd să rida mai tare. Îi plăcea Ion gîsl înșă teată povestea fără sare și cam trasă de păr. Prea absurdă.

— De ce zici că te-au adus aici? îl întreba doctorul.

— Nu știu... N-am ieșit la zece mai la paradă. Și, și... Nu știu, m-au luat de-acasă, fără să-mi spună nimic. Decît să mă îmbrac curat, zise Ion și nimal atunci își dădu seama că povestea cu pila nu fusese chiar absurdă. Toate poveștile începuseră să semene pe undeva...

Și își aminti de profesorul de geografie: îi lua eu el la pescuit, vara. Peștii erau rari, parcă țugeau de undiță. Profesorul discuta cu ei cu umor și nu se enerva niciodată. „Nu vrei rîme? îl întreba. Bine, vă servesc mămăligă. Nu dorii? Bine...”. Și parcă-l vedea, stînd lîngă un vîrtej, cu părul argintiu, senin, pînînd caș în undiță. — Ei, să vedem, ticăloșii, cum se vor comporta în fața acestui delicuz? Și zîmbea. Dar dispăruse și profesorul într-o zi, nu se știe unde. Nu mai venise la cursuri. De ce? Vorbea frumos profesorul: îi plăcea geografia patriei. Să vedeți munții, le spusese, seara, în amurg, și marea. Ion se gîndi că povestile semănau. Marea și muntele păreau niște dușmani: nu trebuia să vorbești despre nimic, despre nimic.

— Ce e frumos: anulat! Ce e bun: apucată! Ce e viu: rechiționat! Ștampilat! Blocat! Confiscat, zise Romeo.

Gîndurile lor se înfrînțeau: începau să se cunoască. Ion descoperi aproape ultim că Romeo avea aceleași gînduri cu el. Și-l păru rău: el era elev de liceu și pretindea, în sinea lui, că înțelege mai mult ce e în jur. Ceea ce îl dădeba totuși de Romeo era nuanța: țiganul nu dădea nici o importanță situației în care se afla, se obișnuise probabil, ori așa era firea lui. Privea totul cu umor. Dar umorul nu-l întoldeauna geanîm cu optimismul. Putea fi și fîrică. Ion îl privi pe Romeo îndelung: dar nu putea să-și dea seama ce era în el. Știa doar atât, din auzite, că țiganii sînt fîricoși și fac pe deslețții, ca să văd interesanți.

— Anulat! Confiscat! Ștampilat! repetă într-una Romeo, plimbîndu-se de la ușă la fereastră, cu mințile în șolduri.

De unde știa el atîtea cuvînte? De la doctor? Spusese că are maniere. Se lauda, ori era conștient? Țiganul încercase să-l preocupe, conștăit. Apoi se rușină: ațel erau egali și Romeo nu făcuse de fapt nimic care să-l fîrică. Atunci de unde venea așa această monică împotriva lui? De ce-l privea rece? Își zise să fie altfel, însă nu reuși. Ochii nu se supuneau, priveau tot ca înainte, ușor bătoșcoritori.

— Ce e tatăl dumitale? îl întreba doctorul.

— Profesor de matematică... A fost, înainte de a pleca pe front. A dispărut... N-a mai scris...

— Pentru el viața oamenilor este egală cu zero, zise doctorul. Nu era nimic retoric în vorbele lui:

pe dinăuntru, cu toate că simțeam noaptea pe obraz, pe piele și în cășul făcîndu-mă răch.

Printr-o spărtură de nori ieși o lună mare să-mi numere pașii. Era bine că venise dumneai: mi-aduse, așa, un fel de poftă de cîntă. Frînturi de cîntăce — se zburăra în mine și le-am încercat cu plăcere, deși sînt afon. N-avea rost să cîntărit: erau în mine destule cîntăce frumoase, era destul să le ascult și să merg, să merg și să spun, ca refren: — El, tu, lună-lună!

Apoi o șuviță neagră se prelinse pe tîmpla dreaptă a lunii, și alia pe cea stîngă și un smoc retezat ca un breton se lipi de fruntea rotundă și, fără să știu cum, am spus:

— El, tu, Magda — Magda.

Peseme că am eu cu ea, cu fostă nevastă a lui Dușan. Nu știu ce să spun de ea. Îmi respicte încrederea pe care cred că trebuie să a meritat. Nu condamn femeia care cochetează uneori: cărei femei frumoase nu i-o fi plăcînd să fie puțin și-un fel de regină? Dar ce să spun despre o femeie care se mărită mai mult ca să trăiască ușor pînă termină facultatea, care își împinge bărbatul spre băutură, care refuză să aibă copii, numai ca ea să trăiască neted, chiar dacă asta o despoaie pe dîndu-și de sănătate și omnie. O femeie care își pierde timpul în cofetăria de triș renume „Violeta”, unde bea cafea și face paradă de rochile ei scumpe, la ora cînd el tropăie cu cizme de cauciu, sparte prin bătoacele unui șantier. Și îl înșală cu alții mai slabi ca el, ca să nu rămîna pînă la urmă cu nici unul. Ce să spun de Magda, ce?

Ajunsesem la poarta casei cu cincizeci de lămpășe atîrnate pe sirmele cu panglică. Lumea tropăie pe ritmul îndrăcit al unei hațegane. Mi-am lungit țigul fără folos: Dușan lipsea. M-a interceptat o strîngere de inimă neplicată. Luna dispăruse și dot scropit de ploaie mă pocniră peste frunte. Am întins mina: de ploaie

CORNEL OMESCU

încă nu ploua, dar era de așteptat o ploaie lungă și monotonă, dacă vîntul de noapte nu punea norii pe goană. Deocîndată norii veneau și plecau cu șoavă.

Lîngă mine, un bărbat în sacou de oras, nou, modern, tropăie de zor placheurile unor cizme vîndătoare. Îi cunoașteam: era Pavel din echipa mea. Învinerea de zor o femeie care îi semăna grozav. Parcă nu-l puteai opri din joc, așa se dezlîngăise. L-am prins de cot în plin vîrtej.

— Pavele, unde-i Dușan?

— A tresărit și, propînd pe loc, mi-a răspuns cu opînteală, gîfîit, cu răsuflarea potențată în dracii jocului.

— Apă... mi-a spus înainte de nuntă că mine dimineață să înham căi la curuță, că băgoți bome la coturi și că plecați la Bucuș mai către seară. Pe urmă l-am văzut că bea atîta țuică și m-am pus pe joc, că murea mea voia să joace și, știți cum e: murea nu-i bine s-o lași nejuțată dacă poți și te pricepi, că altfel îi-o joacă alții de pomăni și-i prost.

Se opri, ca omul care a uitat un lucru de seamă.

— De! mai stă și ni-o prezintă pe Ana.

Femeia deto din cap și întinase mîna. Avea degete pline și tari și purta pe înelar două inele: unul de aur și unul de argint.

— N-ai venit să ne vedeți casa. Pavel tot țica că vă aduce, dar de bună seamă n-ai găsit vreme în două săptămîni și pentru o casă de oameni proști. Că sînteți prea domnos.

Mă gîndeam la inelul de argint: femeia părea să nu aibă patruzeci de ani, dar, fiindcă semăna grozav cu Pavel, era de în-

be chinuia. Dar Ion înțelegese că nu despre el vorbea. Pentru el totul este zero, continuă doctorul, totul.

Romeo îi strigă pe Tajomir și-l rugă să-l ducă până la closet. Hirdăul se afla în colț, totuși Tajomir îl duse. Se înapoiară destul de târziu: Romeo avea un ochi vinăț.

— M-al bățut frumos, îi spuse lui Tajomir.
— Așa-i?
— Dă-mi o țigară.
— Țina, zise Tajomir, ia două, ești bălat bun. Îmi place că stai drept, te pot bate frumos...

— Mai ales cu stînga te pricepi să dai frumos, zise Romeo, mai ales în burta...

— Vechime, am vechime...
— Ai grijă să nu dai sub centură, cam dai sub centură...

— Ei, lasă, se mai întâmplă. Azi te-am lovit de două ori sub centură, că prea stătea drept... Vom să văd dacă te aplaci...

— Dă-mi și foc, ceru Romeo.
— Foc îți dau, dar să nu-mi mai ceri prostii...

— Bine, bine, du-te, aproape că-l împinse Romeo pe ușă, afară.

— Te-am bățut frumos, trebuie să recunoști, se mai auzi vocea lui Tajomir. Apoi se auzi iarăși bocancii, grei, călcînd rar pe coridor.

— Nu trebuia, Romică, se supără doctorul. Romeo îi întinse o țigară. Fumau amîndoi și Ion înțelegese că nu trebuia să se lase bățut pentru țigări.

— Vrea să învețe și boxul, zise Romeo. Are un vecin care trăiește cu neavîstă, cît e el aici, și vrea să-l stîlcească în bătaie. El mi-a spus, are de gînd să-l prindă într-o noapte și să-l lase lat...

Dar abia a doua zi înțelegese Ion de ce zisese doctorul: „nu trebuia, Romică”. Nu trebuia să eare să fie dus la infirmerie, era degeaba, îl batea degeaba. Tot nu voiau să-l ducă. Dimineața Tajomir rise, cînd Romeo îi rugă să aibă grijă de doctor:

— Ce, el nu e doctor? N-are nimic, se prefăce. Și se făc zic că se prefăce. Nu moare nici dracu de apendicită, îl bătu el pe Romeo pe spate și-l dădu o țigară. Lumina nu se întărea. Venea umbră.

Fereastră avea un oblon ce acoperea cerul. Noaptea trecea mai repede. Ion nu putea dormi: Noaptea era singur. Își amintea de seara aceea de iulie, luminosă. Ea își pleptăna părul, în cîmp, la lumina lunii. Era liniște, ca și acum, și cerul era aproape la fel de albastru ca ziua. Ea avea părul lung, blond și, cînd trecea cu pieptănu prin el, încot, firele luceau, luna bătea drept de-asupra lor, palidă. Ea își pleptăna părul și și-l scutura de turbă, de sulfină și de flori de lucernă. Stătuseră în cîmp, toată ziua, se plimbaseră, țînîndu-se de mînă. Școlărește, zîmbi el acum și încercă să-și amintescă mirosul părului ei despletit. Nu reuși. Fata rămăsese afară, și cîmpul, și luna.

În dimineața următoare îi păru rău că-l privise plină atunci pe Romeo de sus. N-avea nimic cu el. Fusese iritat că-l luasera de-acasă, îl rușinaseră de școală, de ea, și se supăraseră pe Romeo, ca și cum el ar fi fost vinovat.

— Uite-l pe Lucian! zise Romeo, transfigurată. Doctorul se ridică în coate și privi spre fereastră. Erivt și Ion.

— Unde-ai fost, domnule, ieri? se apropie Romeo de gratii, făcînd pe neajătit. Umbli lela, hai! Ion nu văzu nimic. Doar cînd se ridică în picioare, zări la fereastră, afară, un porumbel aproape alb. Se rotea șanțos. Nu reuși să întrebă nimic. Tajomir deschise ușa, furios.

— Țigane, ia dă porumbelul încoace.
— Cum să-l dau, nene? Păi, el o fi prost, să stea să-l prind?

— Stă, că te-am văzut eu cînd ai pus mîna pe el.
— Eu, nene?!

Tajomir vru să se apropie de fereastră: se auzi un filfilit și Tajomir îl izbi pe Romeo peste față.

— Îl dudul, hai? Față de mine, hai? E porum-

be zburlitor. Vă aduce vești, ai? Ce bilet avea, mă, între pene. Ce bilet, ai?

— N-avea, nene, zicea Romeo, și se ferea de lovituri cum putea.

— Ia hal tu cu mine afară, să te-nvăț eu ce bilet avea, zise Tajomir și-l luă pe Romeo cu el.

— Iar o să-l băț, zise doctorul. Romică n-are nici-o vină.

— Porumbelul? îndrăzni Ion să întrebă.

— Nu, e un porumbel oarecare, dar Tajomir se teme de orice, și acum are din nou prilejul să-l băț... Flîndcă el vrea întotdeauna să fie împăcat sufletește: zice că nu vrea să bată pe nimeni fără motiv. Se teme să nu ajungă în iad. E foarte religios.

Romeo întirzia și Ion, pentru prima dată, se văzu în locul lui. Parcă pe el îl batea. Așteptarea îl durca ca o rană. Cu cît se prelungea, revenea mai vie: tresărea la orice geamăt, venit de afară. Doctorul ciocăni ceva în perete, apoi își lipi urechea de perete și ascultă. Trecea un suflin prin celule, ca un foc viu, și Ion începuse să tremure de frică: înțelega că dincolo de ziduri exista ceva neînțeles, pe care trebuia să-l învețe, ca să se regăsească. Doctorul și Romeo nu se plîngeau niciodată. Dar Romeo nu era comunist, îi spusese deschis lui Tajomir că nu e, în fața ușii, cînd îl luase pentru că nu-i dăduse porumbelul. De cînd se temea Tajomir? Pe toți putea să-i băț, și-l bătea, și totuși acum se auzea trecînd prin pereți, dese, semnale, doctorul se înțelegea cu alții, vorbea poate ceva despre Romeo. Și aceste vorbe Tajomir nu le putea opri. Nici măcar plutonierii. Toți păreau legați unii de alții, cu fibre, strîns: poate chiar tapitul că se aflau aici îl lega mai puternic. Trecea un semn prin celule, regulat. Ion îl auzea, fără să-l înțeleagă. Se gîndi că doctorul cu siguranță îl înțelegea, deși poate nici el nu cunoștea fețele celor din jur. Oamenii se cunoșteau fără să se vadă, se gîndi Ion și acest lucru îl aduse aminte încă o dată de felul caraghios cum îl privea la început pe Romeo, pe care îl avea atunci în față și-l auzea respirația.

Romeo veni fumînd. Tajomir îl urma, obosit puțin.

— Azi ai fost în formă, îi spuse Romeo. M-ai bățut mai frumos decît ieri...

— Așa m-am gîndit și eu... Dar nu trebuie să te superi...

— Ei, cum să mă supăr? Parcă ai mata vreo vină?

— Asta zic și eu: n-am. Cine te-a pus să nu-mi dai pasărea?

— N-am putut, crezi că stă să pună mîna un țigan ca mine pe ea... Ai dat frumos cu stînga...

— Am o putere în stînga!

— Ai, ai făcut progrese.

— Nu prea te doare, așa-i?

— Nu, sint obișnuit. De-ai avea mata atîtea zile cîți pumnii am luat eu, n-ai mai muri.

— Nu mai spune! Eu nu ți-am dat chiar atîtea!

— Mi-au mai dat și alții, sint destui oameni buni în țara asta...

— Dacă umbli prin închisori, te ții de șmecherii.

— Tot una e, zise Romeo, ori aici, ori afară, tot o închisoare, tot bătaia aia e.

— Să-ți mai dau o țigară?

— Dă-mi.

— Na, zise Tajomir. Și la revedere.

— La revedere, îi răspunse Romeo, împingînd ușa după el.

— Și-a făcut datoria pentru azi, zise Ion, poate să fie mulțumit. N-a stat de pomană, și-a câștigat salariul așa cum trebuie...

— Mă respectă, spuse Romeo, întinzînd doctorului țigara. Mă bate, dar mă respectă.

— Așa zice el? Întrebă Ion.

Romeo nu-l răspunse. Se așeză pe pat, cu fața în jos. Doctorul veni lîngă el.

— Lasă, Romeo, ieșim noi de-aici, o să fie bine... Pentru el toate sint egale cu zero... Omul, datoria, libertatea, frumusețea, zborul, iubirea, totul. Peste toate trag o linie. Dar nu trebuie să facem nici un pas înapoi, nici măcar o jumătate de pas. Ar fi egal cu o înfrîngere.

— Ce pas?...

— Nici un pas, repetă doctorul, privindu-l pe Ion. Trebuie dărîmată porcăria asta de închisoare...

— Toată țara e o închisoare, mormăi Romeo și Ion răsună surprins: i se păru că Romeo plînge. Nu, n-ar fi vrut să-l audă plîngînd, mai ales acum, voia să-l înfrîngă plînsul, să rămnă tot el, Romeo, nepăsător, cu un fel de umor sumpbru.

— Romeo, puse Ion mîna pe umărul lui.

— Ce-i? ridică acesta capul.

— Nimic, zise Ion, nimic... Și se bucură: Romeo nu plîngea, n-avea nici urmă de lacrimi în ochi. De parcă toate i-ar fi secat.

— A venit Lucian, zise a doua zi dimineața Romeo. Îi trezi din somn. Ce mai faci, domnule Lucian?

Porumbelul se rotea. Îl priveau toți trel, fără să se apropie de el, să nu-l sperie cumva și să zboare. Era liniște. Parcă era aceeași liniște, de demult, prelungită, liniștea din vara trecută, odihnită și înaltă: riul curgea cumva îndepărtat. Stăteau pe mal cu undițele și priveau plutele, incrementele. Și atunci, dintre sălcii din partea stîngă a riului a apărut, legănîndu-se masiv, Patriciu! A zîmbit de departe, și a intrat în apă, lîngă mal. O vreme nu

s-a mai văzut și el priveau nemiscarea apei, așteptîndu-l. Liniștea verii devenise și mai înaltă. Și atunci a apărut Patriciu, cu o mreană în mînă; a aruncat-o pe mal și mreana se zbatea, sărea în sus, se dădea peste cap, din ce în ce mai domol. Pămîntul o lipea de el. Patriciu iarăși a intrat sub mal, unde scobise apa, printre rădăcinile sălcilor, și a ieșit mai repede, țînînd în amîndouă mîinile cite un pește. Solzii luceau la soare. Și atunci s-au apropiat de el și Patriciu le-a spus totul. Și a tras și el aer în piept, și a intrat sub maluri, căutînd cu degetele... Peștii se mișcau încet, îi treceau printre mîini, lunecoși, aproape dormind, și nu se lăsau prinși... N-a prins nici unul, dar îi plăcea să-l simtă cum îi trec peste șale, cum îl ating gîtul și mîinile, și se due în sus și în jos, nepăsători... Era o liniște adîncă și în apă, deși riul curgea și peștii se mișcau adormiți... Cînd a ieșit, tîrziu, din apă, Patriciu ridea pe mal, cu dinții lui albi, frumoși. Era negru ca un țigan. Și liniștea verii semăna cu liniștea de acum. Îl revedea pe Patriciu, în gînd, stînd întins la soare, prăjîndu-se, și pe ea, mirată, privind peștii adunați într-un obor cu apă, și cerul. Dar toate rămăseseră acolo, și cerul rămăsese afară, închis.

— Doctore, ia dă, mă, porumbelul, se auzi vocea lui Tajomir. Pune mîna pe el, că e obosit și blînd. Doctorul nu se mișcă. Porumbelul zbură și Tajomir îl chemă afară pe doctor.

— Hai să-ți spun ceva, îi șopti la ureche, îi duse.

— Pe doctor nu-l poate înghiți deloc, zise Romeo. N-o să-l ducă la infirmerie. Cred că-o să-l băț...

— De ce să-l băț?

— Ei, asta-i! Anulat! Ștampilat! Rechiționat! Aștia îți iau zilele și nu ți le mai dau, își bat joc

Desen de N. ȘERBAN

feles că oamenii aștia sint împreună de vreo douăzeci și cinci de ani.

— Vă place, nu vă place, dar stînteți domos. Da' eu l-am împins pe Pavel să vă cheme, să vedeți că avem televizor și că așteptăm lumina.

— Se opri și oftă cu ciudă:
— Da' stînteți domos.
— Femeia vorbea șanțos, cu energie și prestanță. Nu puteam rezuza.

— Bine, nam Ana, vin...
— Și atîta l-am căutat pe Dușan, pînă un alt om din echipă. An dras, imi spuse că l-a dus gîzduiul în grad, ca să nu strice petrecerea și să se potolească de unul singur cu țuca.

În beza grajdului se auzeau hohote îndăbușite. Am aprins un chibrit. Dușan ședea cu fața în palme și un vișel îi lîngea, cînd mîna, cînd părul aspru și vîlvoi. Chibritul îmi fripsse degetele.

— Hai, Dușan, n-ai? Hai cu mine.
— Afară l-am scuturat de praț și poie.
— Pîngi, prostule?
— Pîng.
— Ești un prost.
— Ești un vișel.

Se lînea pe picioare, dar avea fața schimonosită. L-am luat de cot și l-am tras stînjînit pînă afară în stradă. Mai departe n-a fost chip să-l convîng să mă însoțească. S-a rezemat cu spatele de gardul scund și a scuturat din cap:

— Du-te singur.
— Milîșanul, venit la nuntă ca văr al miresei, ne privea necăjit.

— Hai, Dușan, că n-am chet de incurdături.
— Nu vreau.

— Știi bine că sint seful tău și răspund pentru...
— Șef?
— Șef.
— Tu? Tu mă iei așa? Tu?

— Îmi trîzni un pumn în arcadă. Durevea trecu repede. Rămăsei mirat.

— Ești nebun, Dușan?
— Milîșanul puse pe umăr curevea automatului și veni autoritar lîngă noi. Tuși:

— Să-l duc la post, tovarășe inginer?
— Nu.
— Bine. Cum credeți. Dar... să nu-l lăsați în curte.

Trecu dincolo și închise porțile. Ne privea peste scînduri, încercînd: dacă nu-l puteam lîngă singur pe Dușan, era clar că trebuia să părăsim nuntă.

— Hai, Dușan, nu te rușine. Oamenii aștia ne-au primit frumos și tu plîngi ca să le strici nuntă? Hai la camera de oaspeți și dă-o dracului pe Magda. Fii bărbat, ce dracu!

— Pe cine să dau dracului?
— Pe Magda.

— Îmi arse un pumn sub ochi. Văzui stele și, cînd stelele trecut, Dușan era foarte aproape. Avea o față... Mă fulgeră un sur rece și scîrbos. Căzuse cu fața în noroi.

L-am cărat în spate pînă la camera de oaspeți. L-am dezbrăcat de hainele mînjite cu singe și noroi. Mă murdărise și pe mine cu sîngele și noroiul său. Mi-era ciudă și milă și greeță.

„Ei, tu, Dușan, Dușan, să-mi faci tu mie una ca asta...?”
— M-am culcat, fără să suflu în lampă. Dar nu puteam dormi: în lampa de petrol o flăcără se zbatea în vînt, din pricina geamului deschis. Dușan gemea rar, îndăbușit. Mă răsuceam pe mine, pe alta și mă gîndeam că se poate trezi. Clocețeam de mine, scrișeam și el gemea. S-a potolit încet, tîrziu și atunci am ațipit frînt pe dinăuntru.

Dimineața l-am trezit și i-am spus că îl aștept la păduricea cu salcîmi, la locul stabilit de-aseară. Pînă acolo m-am ferit de oameni: aveam la ochi un fel de prună afumată. M-am așezat lîngă un fîruș, în iarba răgnită. Rînd pe rînd, sosiseră oamenii din echipă, urmași de Dușan, ursuz, băhăși și ciudat. Cercetai împreună cu el planul trasului pichetat de noi. Am încercat să fii calm, în timp ce îi arătam punctele unde țîrșii vor fi schimbăți cu borne. Apoi m-am apropiat de căruță. Oamenii descărcaseră o bornă.

— Vreau să plecăm diseară neapărat...
— Bine, tovarășe inginer, cum să nu înțelegem?

— Dăm zor să prindeți tremul.
— De noi vîd e rușine.
— Noi știm...

— De lăsați că nuri niciun bai.
— Dușan mă prinse de cot, cam stîngher, dar precis:
— Uită-te la plan, să vezi o greșală.

Linia noastră de cincisprezece kilovați venea dreaptă de la punctul de recordare dar, deodată, ocolea în trei unghiuri lungi o mlaștină destul de lungă, dar lată numai de vreo două sute de metri. Și, după acest ocol serios, mergea mai departe, drept în sat.

— El, vezi greșala?
— Greșala?
— Oamenii se adunară în jur.

— Vezi petecul acela neînmundabil din mijloc? Traseul nostru e prea lung. Ocolim de pomană mlaștina. Putem trece prin mlaștină cu un stîlp acolo, în mijloc, pe bucățica aceea. Vezi ce cotă are? Cît costă ocolul pe care îl facem?

Am calculat și am rămas cu creionul în aer: O sută de mii!
— Acolo chiar e pămînt tare, se scărpină Pavel în creștet. Zice bine dumnezeul că facem ocol de pomană. Cît ziceți că ne costă?

— O sută de mii.
— Oamenii ne priviră cu ochii mici, rece.

— Și... plecați diseară?
— Plecați diseară, tovarășe?
— Lasă-l, Andraș, Ți-o spus omul...

Pierdurăm trei zile. Mlaștina nu ne lăsa cu nici un preț să pătrundem, ne frîngea, ne sugea, își bătea joc de noi. Înclețea țera ne îndrîjise periculos. Cu mlaștina nu e de glumit. Riscam, aproape tot timpul aveam ceva riscat. Pe Dușan l-am scos cu funii legate de subțorii,

Gospodăria ne-a dat cînti oameni și astfel, în a patra zi, am pătruns în jumți și scînduri pe petecul acela tare și înalt din mijlocul mlaștinei. Am făcut sonde și am găsit piatră masivă la mlaștină adîncime. Piatra m-a nedumerit: bazalt. Aici, în cîmpie?

— Știi ce spune roca asta? E un munte dedesubt.

— De unde ști, Dușan?
— Am lucrat șase luni cu niște geologi.

Se putea fixa în insulă un stîlp de beton armat. Treaba n-avea să fie simplă pentru constructori, dar... satul nu avea să stea cu mîinile în sn.

— Lumea-i plină de minuni, tovarășe inginer. Cînd eram copil, din petecul asta nu se vedea decît atîta, uite, cît să culci o oate. Acum, de bună seamă că muntele de care vorbește Dușan, a început să crească pe dedesubt: uitați ce sus stînt și cît loc e în jur! Poți ridica o casă, că ai loc și de grădini cu pîmînt gras și bun. Și near fi o casă nouă, să jos ai piatră, piatră bună, piatră care fine. Da, da, iese muntele la lumină. Fata mea o să apuce să vadă un deal aici, iar nepoții... fiecare mai mult din muntele ăsta. E lumea cu minuni zăbă.

— Pînă, Vasile, pînă.

Mai pierdurăm două zile cu bornările. Vinătăile se șterseră. Am continuat să dormim și să cinăm la Pavel. Ne simțeam bine aici. La prînz ne aducea Ana mîncarea pe teren și era strașnică. Și, în felul acesta, n-am dat ochii cu președintele, cu socrii sau cu mirele. Era bine în casa curată cu miros de mere coapte și unt proaspăt. Serve, Ana mă răbăta ceea și se mai oprea să ne privească. Stăteam pînă tîrziu cu Dușan lîngă lampă și-l pisam cu analiza combinatorie pe care băătuam nu vroia să o asimileze. Uneori mă enerva opacitatea sa și-l mai ocăram cu sfîștoșe și năduș:

— Mai trebuie să bați și integralele în douleac și tu... Te-ai nrostit, sau ce dracu ai? Trebuie să reușești anul ăsta la admire neapărat. Și poți. N-ai fost cel mai tare la matematică în coala medie? Ce ai, mă, ce?

Răspundea docil, obosit:
— Am fost, am fost...
— Îmi făcea o ciudă...

— Dușan!
— Înțeleg. Lasă că-mi trece.

Și zîmbea docil, obosit, parcă plecat aiurea. Zîmbetul ăsta era o curată bătaie de joc, o adevărată capșă pentru răbdarea mea. Știam însă de unde și cum s-a lîptit o crustă pe el. Mă luptam cu crusta lui, mă luptam, dar uneori îmi venea să renunț și să-l las să se descurce singur.

Simbătă seara, în tren, l-am rugat să nu bea
— Sper să reușesc.
— Să fim în clar, Dușan: dacă mai bei o dată... eh, te dau dracului. Zău că te dau dracului.

— Să-mi să faci asta.
— Răbdarea omului are o margine.

— Rău e încă în mine. Nici tu n-ai scăpat ușor de răul de noaptea. Asta e altfel de rău, dar e mai rău. E slab acum, crede-mă, m-a mai lăsat mult.

— M-am săturat de trăznăile tale. Ce-s eu? Mumie? Dădă-că? Piatră fără nervi? Simbătă mi-ai cărat pumnii. Data viitoare ce ai să faci?

— Simbătă ai înjurat-o.
— Dă-o în... Vrei să fii vulgar?

— Beau cînd o tubesc într-un fel aparte. Știi ce înseamnă ură cu dorință, repulsie cu gingășie, încredere cu teamă și senzație reală că poți schimba totul, dar nu știi cum? Știi ce înseamnă să te zbați în această nebuloasă, căutînd un punct de sprijin? Totul s-a terminat, ai divorțat. Nu poți să-ți spun, n-am cum, e ceva... Dar las' că trec eu prin asta. Ajung la mal. Există undeva un mal pentru mine. Ții mînte cum înțotam noi cînd eram copii? Unul lîngă altul. Nu știam niciodată care va obosi

de ele. Alea de vin, zilele, crezi că ți le dau? Ștampilat! Trebuie luate, zilele alea. Așa zice doctorul. Doctorul a îngrijit niște ochelari... În putoarea asta de oraș, Tajomir e cel mai mare. Face ce vrea. Cu cine vrea. Așa zice doctorul.

— Doctorul e comunist?

— Întrebă-l pe el, eu de unde să știu? L-ai auzit? Nici un pas. Pe Tajomir îl aștia și la dracu cînd se gîndesc că există oameni ca doctorul... Nu ca mine; ca mine, oia le au. Doctorul zice că lor nu le convine deloc că nu vorbim limba lor.

De la doctor știa Romeo atîtea cuvinte? Ion îl privi: se aprinsese la față, nu mai era cel obișnuit, nepăsător. Începuse și să injure, pe țigănește.

— Ce se pune Tajomir cu...? Eu de-l dau odată una...

Ușa se deschise: apărui Tajomir. Doctorul avea un ochi vinăț.

— Nea Tajomir, progresezi, măi frate, hai?

— Așa zic și eu, vorbi Tajomir.

— Trebuie să te-nvăț eu niște figuri noi, zise Romeo. Să-ți dau eu vreo două la bărbie, să înveți!

— Bine, făcu Tajomir, eu vreau să învăț. O să mi le arăți așa, pe sec, numai figurile... Că eu prind ușor, zise și plecă.

A doua zi, iar veni Lucian. Și toți trei se bucurară. Și a treia zi, și a patra zi. Dar, în fiecare zi, Tajomir îi lua ori pe doctor, ori pe Romeo, afară. Doctorul săbise, ochii i se infundaseră în cap, ca la morți. Apendicita, apendicita, îi șoptea Romeo lui Ion.

— Bună dimineața, Luciene! Ce mai faci, domnule?

Lucian venea în fiecare zi, la aceeași oră. Și toată pierarea, cînd venea el. Și toți uitau și de Tajomir și se vedeau pe ei și bucuria îi lumina. Lucian aducea cu el liniștea, și cerul albastru și nesfîrșit.

— Ce mai faci, domnule? Îl întreba Romeo și se apropia de gratii. Se apropia și doctorul și îl priveau de aproape și-l ascultau cum se rotește, gîrînd. Doctorul de-abia se mai lînea pe picioare. Putea să moară, de-l mai bătea, putea să moară, se gîndea Ion, privindu-l. Se apropie și el de fereastră, să-l vadă mai de aproape pe Lucian.

— Mă, zise Tajomir, deschizînd ușa. Iar v-a adus bilete?

— N-duce nici un bilet, zise Ion.

— Ia să văd. Ia dați-l încoace.

Se făcu o liniște de mormint. De-l dă, scapă doctorul, doctorul. Doar n-are nici un bilet, nici un bilet, se gîndi Ion.

— Dă-l, mă, încoace, îi făcu semn Tajomir. Ion îl prinse în mînă, mai ușor decît se aștepta. Avea penele moi. Lucian îl privea în ochi, și clipa și bătea ușor din aripi.

În aceeași clipă, Tajomir i-l luă din mînă. Și ieși cu el afară, închizînd ușa. Atunci Ion privi în urma lui: era singur. Romeo și doctorul nu-l priveau. Vru să spună ceva și nu putu. Se apropie de ușa și privi prin vizieră: Tajomir se așezase pe scaun, în capătul coridorului. Îl pipăia gușa, îl căuta printre pene, îl privea de sus, de jos. Căuta.

Sigur, nu e nimic, tresări Ion. Și-l privi iarăși pe Tajomir: nu gărise nimic. Tajomir îi dădu porumbelului cu degetul peste cioc, încet. Apoi, îi răsuci gîtul, și-l aruncă în găleată. N-avea ce face cu el. Nu gărise nimic.

Acum Ion îl vedea pe doctor lîngă fereastră, alungînd muștele afară. Romeo se trezi și veni lîngă el. Ochii lor se căutară. Apoi îl priviră și pe Ion, fără răutate. Era ora cînd venea Lucian. Priviră toți spre fereastră, așteptînd.

Secunde se mișcau, treceau parcă prin ei, grele, neauzite. De-ar veni, de-ar veni, se gîndi Ion, de-ar veni... Niciodată, niciodată, își zise, așteptînd sfîrșirea aceea de aripi... Romeo îl privi.

— Trebuie să vină Lucian, zise doctorul.

— Sst, liniște, zise Romeo.

Opera este, fără îndoială, unul din genurile muzicale cele mai iubite de marea publică. Ea își doborâște popularitatea accesibilității ei, izvorită din intrinseca fuziune dintre muzică, cuvânt și acțiune scenică. Dar tocmai în această complexitate constă dificultatea de a scrie o operă la un înalt nivel artistic; și dificultatea crește când este vorba de o temă actuală. Și totuși, ce minunată domeniul de inspirație este viața nouă din patria noastră, efortul creator al camenilor care făuresc viitorul, sau lupta marelui din maselor conduse de partid împotriva fascismului, pentru dreptate și adevăr. Toate acestea sînt admirabile surse pentru creația de operă — gen care prin specificul lui se bazează pe conflictele puternice.

În transpunerea lor în operă, problema ce stă în fața creatorului este găsirea unor soluții muzicale și scenice care să nu fie formale sau convenționale, dar nici să nu contrazică legile teatrului liric.

Pînă la un moment dat, creatorii noștri au ocrotit acest gen sau atunci cînd au scris totuși opere, au abordat teme din trecutul mai îndepărtat al patriei, într-o viziune contemporană desigur. Avem, totuși, o frumoasă tradiție a operei românești, ilustrată de nume ca Enescu, Caudella, Zina. Astăzi, teatrul nostru muzical numără și lucrări inspirate din contemporaneitate. Operele „Fata cu garoafe” de Gh. Dumitrescu, „Pădurea Vulturilor” de Tudor Jorda și „Trandafirii Doftanei” de Norbert Petri sînt incontestabile surse pentru creația de operă — gen care prin specificul lui se bazează pe conflictele puternice.

table reușite pe această linie și constituie, desigur, doar un început.

Luînd ca temelie de inspirație o perioadă de mari frământări din istoria contemporană: lupta neînfrîcabilă a comunistilor în ilegalitate, cumpăna încheștate cu faza fascistă, momentele de maximă tensiune ce au precedat actul de la 23 August, creatorii au dovedit, că știu să se orienteze în nolanul de fapte ale unei epoci istorice deosebit de importante. În tratarea lirico-dramatică a acestor pagini din

luptei poporului; din ea se desprind conflictuale, caracterale personajelor. Compozitorii Gh. Dumitrescu, Paul Constantinescu, Tudor Jorda, Norbert Petri au ales această cale, ilustrată de modele celebre ca „Fidelio” de Beethoven, sau operele compozitorilor ruși și sovietici.

Sarcina principală este aici realizarea scenică și muzicală a legăturii dintre elementul individual și cel colectiv. În acest sens, opera-poem „Trandafirii Doftanei” de Norbert Petri, pe libretul semnat de

primul rînd prin legătura lor cu masa. Bogdan este intruchiparea tuturor celor ce au suferit și izbind în prin erism în temnițele sigurate; Maria este imaginea tuturor soțiilor și mamelor care au luptat cu demnitate alături de soții și fiii lor.

O încercare în această direcție s-a mai făcut în noi și în opera „Răscoala” de Gh. Dumitrescu, în care unele figuri de țărani răsculați sînt și ele izbutite individualizate ale masei. În opera lui Petri, procedeul la forme mai pregnante, prin interesanta tratare a corului în raport cu soliștii și printr-o mai bună conturare a personajelor. Prezent permanent în scenă, corul participă la acțiune prin comentariul, viu, dramatic (uneori doar mimal), prin contopirea afectivă cu trăirile eroilor, avînd într-o oarecare măsură funcția dramatică a corului din tragedia antică. Dar legătura cu eroii este aici mult mai strînsă. Corul, ca și în alte lucrări recente, nu este doar un comentator. Această prezentă, care îmbină realitatea cu simbolul, dă erorilor conștiința că nu sînt singuri în ceasurile de cumpănă. Și este semnificativă zguduțoarea scenă din celula H, în care comunistul Bogdan, torturat bestial ca să divulge un secret de partid, găsește în colectivitate puterea să înfrîngă suferința fizică și să nu-și trădeze tovarășii.

Intențiile autorului sînt bine servite de regie și scenografie, în spectacolul teatrului muzical brașovean. Plasarea corului în scenă pe niște planuri înclinate, armonios echilibrate, îi dă acestuia posibilitatea să încadreze acțiunea fără a stinghevi, menținîndu-și astfel sensul simbolic. El intră în desfășurarea propriu-zisă a acțiunii, ca personaj real, numai cînd este necesar. Și atunci, prin contribuția sa, evocarea intrinșicilor conduse de partid — mitinguri, demonstrații și apoteoză finală — capătă o mare forță de convingere. La sublinierea acestei funcții scenice duble contribuie și caracterul mișcării, trecerea de la atitudinea firească, naturală, la poza slăturoasă, care apare astfel justificată artistic și expresiv.

Pe plan muzical, această simbioză a eroului cu poporul se traduce prin folosirea intonațiilor cîntecului de masă contemporan și ale folclorului muncitoresc. Prelucrate cu talent, aceste elemente melodice se integrează firesc în ansamblul imaginilor muzicale, citatele din cîntece revoluționare cunoscute ca „Doina Hașului”, „Privesc din Doftana”, „Porții înainte tovarășii”, „Internațională” se împletesc în țesătura melodică vocală și corală, circuliind ca un fel de leit-motive ce constituie legătura muzicală dintre cor — eroul colectiv — și solist — eroul individual.

Nu întîmplător corurile dețin o pondere însemnată în economia generală a lucrării și, totodată, constituie cea mai realizată parte a operei. De la preludiul vocal-sinfonic pînă la apoteoză finală, el creează o atmosferă de solemnitate și măreție în deplină concordanță cu tema operei. Pornind de la un libret de o reală intensitate emoțională, avînd o muzică de bună calitate, „Trandafirii Doftanei” aduce o contribuție valoroasă pe linia creării operei actuale cu temă contemporană, prin soluționarea lirico-dramatică originală și expresivă a relației erou-colectivitate.

TINERI ARTIȘTI PLASTICI

MARCEL CHIRNOAGĂ

Ceea ce te impresionează în primul rînd cînd stai de vorbă cu Marcel Chirnoagă este severitatea cu care tînărul artist își privește întreaga creație de pînă acum. Sint cîincisprezece ani de cînd numele lui Chirnoagă (pe atunci student în anul I al Facultății de Fizico-Matematică din București) a apărut pentru întia oară în publicatiile de cultură. Era în 1948, autorul desenelor apărute în „Contemporanul” și în „Flacăra” avea 18 ani.

Mai tîrziu în timpul facultății Marcel Chirnoagă s-a simțit atras de o artă cu totul diferită de aceea a integralelor și a diferențialelor: sculptura. A început pînă a ciopli piatra, brută așa cum venea din cariere, pregătînd-o pentru lucrările studenților institutului de arte plastice. Apoi, s-a încumetat să taie cu dalta mai adînc, scotînd dinăuntrul roci chipuri de oameni. Pentru aceasta, desena sute de schițe, scotînd atitudinile cele mai expresive, trăsăturile cele mai convingătoare. Într-o zi, Boris Caragea a vizitat atelierul tînărului sculptor. A văzut sculpturile, a văzut și desenele; și l-a sfătuit să se dedice fără ezitare graficii. Un desen în carbune, „La seceriș”, ales de Boris Caragea, a fost trimis la expoziția anuală de grafică. Jurii l-a primit, astfel, numele lui Marcel Chirnoagă a apărut pentru prima dată în catalogul unei expoziții. Era în 1953. De atunci, tînărul grafician a prezentat lucrări în toate expozițiile de stat, a organizat patru expoziții personale, numeroase lucrări ale sale au fost trimise la diverse manifestări de artă românească de peste hotare, la Praga, Bratislava și Berlin, Cairo și Alexandria, Moscova (cu prilejul primei Expoziții de artă plastică a țăriiilor socialiste din 1958), Veneția (la a 30-a biennială, în 1960) și Geneva.

În scurt timp, absolventul Facultății de matematică s-a impus ca un artist autentic, personal. Care sînt trăsăturile artei sale ce au asigurat, într-un timp relativ scurt, locul de care se bucură Marcel Chirnoagă în grafica noastră contemporană?

Chirnoagă nu a socotit niciodată desenul ca pe un simplu divertisment. Faptul că a părăsit o îndelungă perioadă la o pasiune și s-a dedicat graficii e graitor în această privință. Nici astăzi artistul nu e mulțumit pe deplin de creațiile lui; el caută fără conștientă mijloace elocvente de expresie, încearcă să deslușească tot mai lămpede sensul problemelor pe care viața contemporană le pune în fața artiștilor.

Urmîrind evoluția graficii lui Chirnoagă, distingi acest efort permanent de aprofundare a temelor oferite de viață. De la desenele prezentate în prima expoziție personală (1955), înfățișînd aspecte ale naturii, artistul a trecut la portrete și compoziții ale oamenilor de astăzi ai țării, îndeosebi ale pescarilor din Delta și ale colectivităților din Dobrogea. Concepția sa artistică nu era lipsită, în această etapă, de un pitoresc anecdotic, insuficient integrat în ideea centrală a lucrărilor. Viziunea sa dinamică se realiza în desăgurări largi, cinematografice, în care influența picetului lui Eisenstein era evidentă. În 1960, Marcel Chirnoagă a deschis, la Babadag, o expoziție în care a prezentat lucrări realizate în acele locuri. După cum mărturisesc, a undeva artistul, confruntarea cu părțile oamenilor a căror viață, ale căror gânduri urmărise să le exprime, a avut o însemnătate deosebită în dezvoltarea creației sale. Chirnoagă și-a dat seama că arta devine cu artă mai interesantă pentru vizitatorii unei expoziții cu cit problemele pe care le pune sint mai profunde. Simbolul, metafora plastică, — a constatat artistul, contribuie într-o măsură mult mai largă decît relatarea simplă la exprimarea unei idei. Reportajul plastic e cu atât mai convingător: faptele concrete de viață cu atât mai graitoare, cu cit semnificativul e reliefat cu mai multă vigoare.

Rezultatul acestor căutări ale unei exprimări mai clare s-a putut vedea în lucrările prezentate la mare expoziție de grafică militantă, organizată în primăvara lui 1961, în cinstea celei de-a 40-a aniversări a Partidului. Gravurile din ciclul inspirat de munca avîntată a constructorilor Orașului Victoria se remarcă prin urmărirea stăruitoare a realizării, într-o singură imagine, a simbolului proiectat pe faptul concret de viață. Chipurile muncitorilor, proiectate pe priveliștea largă a orașului în construcție, comunică un sentiment de un lirism vibrant.

Marcel Chirnoagă e convins de eficiența pe care o poate avea, în îndeplinirea sarcinii agitatorice care stă în fața artei plastice, ciclul de lucrări inspirate dintr-o temă comună. Dar nu în sensul unei înmănușări mecanice a unor gravuri în care să se regăsească variante pe o idee dată. El crede că și aici se poate folosi, într-o măsură, experiența cinematografului, imagini reliefate la oarecare întoarcere, diferențiate prin comentariile pe care le fac diferitele detalii încorporate, atitudinii similare, ilustrînd momente diverse ale perioadelor istorice respective, fac ca întregul ciclu să fie privit ca un întreg, un poem mai amplu în care fiecare cînt răspunde unuia precedent, versurile înșirîndu-se în construcții simetrice. Ciclul „Împotriva fascismului” a fost realizat în acest chip. Artistul a plecat de la ideea că ororile fascismului nu au reprezentat un fenomen întîmplător. El a urmărit forțele care au născut fascismul. Întregul ciclu cheamă la vigilență față de primejdia fascistă. Similitudinea unor atitudini, soluțiile compoziționale asemănătoare, subliniază apăsător, această idee.

Linia gravată adînc în placa de metal se întovărășește, în acest ultim ciclu, cu suprafețele tăiate fin, cenușii, cu acvatinta densă trasă cu pensula. Cîntodată, pentru a obține efectul maxim, el așterne o cîrpă sau o bucată de lemn, imprimînd stăruitor în textura în masele de luturi care zac ucrice. Chiar dacă un-ori gravura mai păstrează un caracter declamatoriu, grandilovent, ciclul „Împotriva fascismului” mărturisese maturizarea acestui artist. Chirnoagă face apel la o largă varietate de procese tehnice, dar numai în măsura în care acestea servesc ideii sale, accentuînd-o. El respinge hotărît căutările sterile ale procedului de dragul procedului, în afara ideii artistice militante.

În momentul de față, tînărul grafician studiază posibilitățile realizării unor lucrări de grafică monumentală, panouri de 4 metri pe care, folosind tehnica gravurii, să le multiplice și să le trimită pentru decorația căminelor culturale.

Graficianul care a ales gravura nu numai pentru sporul de expresie pe care-l aduce unei lucrări, ci și pentru largile posibilități de reproducere, pentru contribuția pe care o aduce la popularizarea artei, e decis să valorifice din plin aceste posibilități, făcînd din creația sa un mesager al ideilor biruitoare ale socializmului.

Evoluînd spre o exprimare tot mai directă, mai convingătoare, a unor idei valoroase, inspirate de contemporaneitate, spre eliminarea deomatorului din creația sa, Marcel Chirnoagă poate deveni o reală personalitate a artei noastre contemporane.

Elena Zottoviceanu

Dan Grigorescu

Dans, cadență, decadență

Fotografia: N. SANDULESCU

Gagul lui Chaplin și esența sa

„Festivalul Chaplin” aliaș acum pe ecrane, și care cuprinde filme realizate în anii primului război mondial ne oferă un bogat material de discuție, pentru sublinierea esenței comicii promovată de Chaplin.

După cum se știe, motorul comediei mute era gagul, acest efect cinematografic menit să stîrnească risul rezistibil. Din-bussinelei acesta, din profesia inventării gagurilor, ține o întreagă categorie de oameni, așa numiți gag-men. Dar efectele de acest gen sînt decise exterior, promovate un umor „mecanic”. Un timp ele vor stîrni risul spectatorilor, apoi însă vor provoca, prin repetare, plictiseala.

Pe care dintre drumuri pășeste care Chaplin? Să-l urmărim. Vom lua ca exemplu unul dintre nagurile cele mai utilizate de Chaplin: piciorul aplicat în posterior. În „Evadatul”, Chaplin o ocultează pe gratioasă ambicioasă, pe care o salvată-o de la inec, cum eșua la pian. Îi vedem înlii sursele transportat, de cuposător care sevariza voluntar aria, pentru ea apar să pară de-a dreptul zgomotul. Chaplin, cu o spălate la petrușă după care a apărut vechiul și eternul său dîșman, Erik Campbell, care îi aplică sistematic piciorul în spate. Chaplin răspunde și el cu piciorul, nu numai fără a-și întoarce capul, dar păstrîndu-și în același timp zîmbetul fermecat al depresiilor de muzică. Numai clipind, el măchează dănele fizice pricinuite de loviturile adversarului. Situația grotescă ogîndite, în același timp, și o realitate, monda: minciuna și ipocrizia acestor sindrozi, falsitatea zîmbetului de conveniență minuit ca o mască în mediul politicos și plicticos al „lumii bune”.

Cum vedem, la origine, gagul lui Chaplin este importat din lumea cîntărilor, și multe acțiuni, multe efecte din filmule sale le putem înțeli și la alți comici. Numai că Chaplin este un alchimist. El topește în rețeta gemului său procedeele folosite și le transformă într-un umor rezistibil și amuz, care-l este propriu.

Chaplin dovedește o fantazie inegalabilă în a sloaree dintr-un obiect tot ceea ce acesta poate furniza. Minuile în și exploatează Chaplin în „Charlot la băi” sau turnanta de la intrarea hotelului, brotează pe această temă zeci de variațiuni și combinații, realizează un adevărat studiu comic și coregrafic, dar nici un moment nu ne obosește.

De la relațiile dintre om și obiect Chaplin trece la un gag de alta natură, atribuînd obiectului valori de întrebîntare noi, neas-

teptate, care surprînd prin forța lor de sugerație. Chaplin modifică astfel aspectul lumii în care evoluează, transformă realitatea în mod poetic, sugerînd noi valori lucrurilor. În „Evadatul” l-am văzut cum — încolțit de poliștiți — se transformă în... lampă.

Important este însă că, în dezvoltarea sa multilaterală, gagul capătă, încă din primii ani de creație ai lui Chaplin, o motivare socială și psihologică tot mai adîncă. Amușiți-vă în „Evadatul”, de aspectul grandios al Statuii Libertății și apoi de inutilitatea la care sînt supuși emigranții. Este interesant că, inițial, cenzura americană n-a reușit să-l mulțumesc pe Chaplin să se „subversiv”. Abia douăzeci de ani mai tîrziu, la creșterea cenzurii indignate, cadru „anti-american” respectiv a fost epurată și Statuia Libertății „reabilitată”. Adevărul este că Chaplin folosește, nu o dată gagul mecanic într-un montaj ce o subtilă semnificație socială.

Egon Erwin Kisch ne-a lăsat, într-un reportaj, câteva pagini care re-latează procesul de creere a gagului chaplinian. Ele demonstrează că se poate de plastic moduli reușite în care își subordonează Chaplin gagul ideii și uriașul efect revencat de descoperirea unui asociațioe efect comic. În „Luminile orașului”, Chaplin este îndrăgostit de o fată orbată, o florărească. El o înșinește la o colț de stradă și acolo Chaplin rezolvă vrea ca florăreșca să-l ia drept un bogătaş pe vagoanului Charlot. Ce e de făcut? Iată o soluție: cu o clipă înainte de a sosi. Charlot, la răscrucea unde se află florăreșca, dintr-o mașină va coborî un bogătaş trîntind portiera. Apoi, după ce Chaplin a lăsat o floare, privind-o stăruitor pe florăreșca, alți cit ea să simtă că e uricată, bogătaşul se va urca din nou în mașină și din nou va trînti portiera. Fata e orbată, ea va crede că Charlot a urcat din nou în mașină! Chaplin proiectează această secvență în fața lui Kisch și la lui Upton Sinclair, dar cei doi nu sezează legătura dintre zgomotul portierei și confuzia florăreșci. Ei au urmărit și integratînd doar planul liric al îndrăgășii idile. „Nu e bine” — conchide Chaplin. Spectatorului trebuie să-l înțelegă că asta îl ia pe Charlot drept bogătaş, că ea se îndrăgostește de un om cu mașină”. Și atunci scena este reluată astfel: După ce orbată îl va întinde floarea, Charlot va deschide portiera mașinii în fața bogătaşului, portiera de care se va lăsa la ea. Ea va crede că Charlot a urcat în mașină. Confuzia fiind evidentă, Chaplin s-ar fi putut declara mulțumit. Dar nu! „Cu neputință” — strîjea el. Nu pot să-lac pe lăchul, după ce cu puțin

înainte am fost zdrobit de infirmitatea florăreșci, alți de zdrobit încă m-am îndrăgostit nebunește de ea”.

Trec zile de căutări chinătoare, pînă ce, în sfîrșit, se descoperă soluția definitivă. Cei care au văzut filmul își amintesc că ea este servită tot de un gag. Urmări de poliție, Chaplin înșinește la o intersecție o aglomerație uriașă de automobile și, vînt să traverseze, ce să se pliară urma, o pornește în secunțe, dintr-o mașină într-alta, pînă la trotuarul de vis-à-vis. Charlot va reși în lea oarbă trîntind cu putere portiera ultimei mașini, și detaliul va fi sezișabil pentru toată lumea. În același timp însă, modul neobișnuit în care va traversa el strada va smulge hohote de ris. Aci nu gagul născocit este întrodus în țesătura epică a filmului, ci situația dramatică respectivă și-a cerut rezolvarea de către unii elect comici.

Transpus în afara temei, a ideii directoare a filmului sau episodului, gagurile lui Chaplin au deveni palide. Urmăriți numai cit de puternic, cit de scrupulos sînt legăte între ele gagurile lui Charlot în filmele prezentate de „Festival”. Dar desigur modul în care își concepă Chaplin gagul, merită să vorbim de el însuși:

— „Încipăuși-vă un capitalist sîngimlat care nu-și mai începe în piele, cu o barbă împunătoare, cu pantaloni dîșnați, redingotă gheare, cilindru — mă rog, toate atribuite unui milionar. Pînă și celui mai pașnic dintre noi, nu se poate să nu-și veni măcar o dată gîndul năstrucnic de a-l frage de barbă, să-l dea, să-l dea, să-l dea de mîiere că publicul ride încîntat cînd un omulet ca mine îl de barbă pe împozantul nostru milionar. Poate s-ar găsi unii căre să li se pară scandalos, revoluționar, să tragi de heta un capitalist, dar cîi vor fi 100 mină de oameni! Pe cînd majoritatea spectatorilor, cel puțin noua zeci la sîntă, se vor bucura din toată inima văzîndu-și realizată propria lor dorință”.

Superioritatea gagului lui Chaplin, față de gagul celorlalți comici ai perioadei mute, țovărășite din superioritatea temei lui Charlot în raport cu celelalte tipuri comice existente în comedia cinematografică. Charlot este omul înșuit, omul care luptă cu disperare pentru dreptul său la existență și demnitate. Gagul lui Chaplin este modul de existență al lui Charlot, modul de expresie al unui mare și generos artist al ecranului.

T. Caranfil

țiet și pepinierele care cultivează și inițiază pe cei mai tineri într-o secretă „trăiri momentului”. Iată și tabloul unui asemenea ceai.

Riscul mare al dansurilor în cauză constă, după părerea noastră, în modificările psihologice care survin în urma abuzului de ritm. Prin natura lui, dansul creează un climat sufletesc de moment care prin repetare îmbogățește fondul afectiv al amatorului. Din acest motiv, nu putem ră-mine indiferenți la forma lui. Este unanim cunoscut că dansul, de la originea lui, este un mod de exteriorizare prin ritm. Ritmul în sine nu este însă dans nici chiar secundat de un leit-motiv melodic. Ritmul se adresează în primul rînd reflexelor și o excitare insistență a reflexelor mecanice inhibă rațiunea individuală, îl depersonalizează. Or, cum spunem și Goya „Somnul rațiunii produce monștri”.

Ultimele „forme” ale dansului modern sînt importate din marile metropole ale apusului, unde și isteria a devenit un business. Exaltarea pînă la isteria a ritmului degenerat, prin excese, în obsesie, slăbește capacitatea de control asupra acțiunilor personale, înlesnind subordonarea lor unor influențe nocive.

Astfel, o dată cu dansul, individul își însușește și un „mod” de a privi viața, concepția de viață care a generat dansul respectiv, în cazul de față o concepție decadentă. Și exemplele nu ne lipsesc.

Cîți dintre noi n-au fost socoți de spectacolul ridicol pe care ni-l oferă la ore tîrzi cîte doi-trei tineri ai căror raport între urechi și cap încă nu s-a maturizat, care, accoțai la bar, pe scaune înalte, ca niște cotori în virful parilor, privesc „consumații” în gol? Puteți fi siguri că adîmnea lor sînt trivismul și mari amatori de „ceaturi”. Pentru că „ceaurile” sînt locurile de întîlnire ale acestei secte a civiliza-

Vali. Chendea

Influență folclorică sau folclorizare?

Din discuțiile despre poezie care se duc actualmente în presa literară a fost neglijat un aspect mereu viu și actual al poeziei contemporane: influența și preluarea creatoare a folclorului nostru. Spun aceasta cu convingerea că poezia realist-socialistă a obținut realizări valoroase de pe urma fuziunii organice dintre poezia populară și cea cultă, continuându-se o tradiție strălucită a literaturii clasice românești. Ceea ce altădată se manifestase izolat, excepțional gloriile poeziei noastre, se manifestă acum ca un fenomen general, sesizabil pe întreaga arie a literaturii actuale.

Faptul, deci, intră în discuție ca o realitate incontestabilă pentru oricine cunoaște și cercetează retrospectiv în cele două decenii evoluția și succesele poeziei contemporane.

A ignora acest aspect, într-o discuție largă, a cărei importanță a fost subliniată și cu ocazia apariției unor poeme recente — înseamnă a avea în față o imagine parțială a literaturii actuale. Căci e un adevăr clar pentru oricine că poezia contemporană a avut în plămada ei „mirabila sămânță” a poeziei populare. Cîntecul popular a devenit o sursă indispensabilă a artistului pentru că inșiși îndatoririle nobile ale artei revoluționare reclamă ca o necesitate urgentă la creația acelor poezii pentru care se scrie poezia. Ne amintim cită fantezie lirică a florilor pe marginea unor teme folclorice sau a unor modalități poetice populare în poezia argheziană nouă, ce ecouri proaspete s-au auzit în marele poem „1907”. „Doină pe fluier”, „Doină pe nai”, „Doină”, „Doina din frunză” intră în poezia lui Arghezi cu un puternic semn de autenticitate, pentru că poetul interpretează, prela în poezia sa nu rima și ritmul, ci sensurile dominante ale poeziei populare: revolta și ura contra stăpînitorilor rețopește într-o ardere proprie aurul poeziei populare.

În poezia lui Benic uitațiunea cu poezia populară a produs pagini de frumusețe poetică, aducînd în tot ce a realizat mai bun florul baladei și al doinei. De asemenea, reluarea unor teme și mituri folclorice în poezia lui Miron Radu Paraschivescu, Cicerone Theodorescu, Mihai Dragomir, Maria Banuș, Dan Degliu, au însemnat de fapt reînnoirea în noi viziuni artistice.

Unii critici care, probabil nu cunosc literatura populară cum trebuie, își închipuie că orice trăsătură și inspirație folclorică aduce un aer vetust și un simțămînt depășit, că în epoca zborurilor cosmice trebuie o „poezie de idei”, abstractă. Acești critici încearcă să se superficializeze orice elucubrație, orice contecție lirică, cu „volute” și „spirale”, socotind poezia de esență folclorică o poezie de un univers mărginit, fără o problematică complexă. Fără să fie posibilă și nimeni nu impune o folclorizare a poeziei, dar unii poet tînăr, studiind măiestrie folclorului îi poate fi cu siguranță mai utilă decît scoaterea prin plachetele prăfuite ale modernizatorilor. Nu e un simplu accident că marii creatori au trecut prin poezia populară, pentru a ajunge la un hotăr nou, opîndu-se îndelung, stăruind și învățînd. Marile zboruri s-au înălțat de aici, după o preparație îndelungă.

Prin imitarea însă a unor formule poetice folclorice se obține decor folcloric, dar nu creații în spiritul folclorului. Creatorul adevărat caută să extragă din poezia populară idei și imagini artistice proaspete. Așa cum am mai arătat, două poeme, unul de Ion George și altul de Faul Anghel, aduc ceva nou, rezultat dintr-o tălmăcire proprie a unor motive folclorice, dar fără nimic ostentativ folcloric, mai bine zis folclorizant.

Al. Andreițoiu în *Nemuritorii flăcări*, (Lucașul nr. 4/15 febr.) dă o interpretare originală doinei populare, acordînd-o pe motivul luptei de clasă a muncitorimii. „Aromeste căld moldid, nemiscată doarnă piatră dar în noi a strîns partidul jarul ce-nfierbîntă vatra. Cum să stai cu mină-n solduri cînd Sireturii plîng și Olturi?” (*Doina Prahovei*). Poezia în sine suferă însă undeva de o dezarticulare a emoției poetice. E o supraîncălzire de pitoresc și de localizări poetizante, de efect facil.

„Ea” pe Prahova în sus, la sondașul meșter faur... La București ce-i privești cum coboară treptele mîte, între merlele domnești, și livezi cu bergamote, toți flămînzii, asprii, supții izbucniră ca-n erupții”.

Cîte sugestii poetice îi propun lui Nichita Stănescu versurile populare din urările de Anul Nou și cît de mult îi limpezesc limbajul de contorsiuni expresia populară! Inspirația crește ca un altor prins pe un ram cu vină sănătoasă.

„Ca mărul, ca părul, ca un fir de trandafir, să-ți fie sufletul de proaspăt și fiecare luceafăr ce-l respiri, pe bolta ta răsărită pașnic oaspăt”. (*Urare simplă*, Gaz. Lit. nr. 52/27 dec. 1962).

Renunțînd la poezie lirică și la formulele greoaie, poetul își afirmă valențele proprii personalității. Imaginea și expresia poetică e clară, cu un mesaj adînc patriotic.

„Îl țare ești ca piatră și iute ca săgeata, ca măști, ca părul, și fir de trandafir, patria mea — limba și curata”.

O sinteză reușită, încercată cu substanță lirică de calitate, ne-a oferit de curînd unul din poezii tineri în *Lucașul*, mărturisind o înțelegere delicată a valorilor poetice populare.

„Dar cu dor s-adună dor, Semn că sînt și că se vor... Om cu om s-adună lume, fără moarte, fără nume...”. (Corneliu Serban: *Doamă cîntec de dragoste și dor*, *Lucașul* nr. 5/963).

Se pare că acționează cu îndărătnicie prejudecata privitoare la revalorificarea izvoarelor populare, în sensul că unii poezii tineri fug ostentativ de orice contact cu ele, asfixiind emoția și talentul cu o versificație uscată, devitalizată, preferînd expresia întortocheată clarității cristaline a versului popular. E curios, dar în cele mai multe din volumele apărute în colecția *Lucașul* nu se arată nici o urmă a inspirației din poezia populară, o undă cel puțin de influență folclorică, ca în cazul Florenței Albu, al lui Miron Scorobete, al lui Anghel Dumbrăveanu, deși e vorba de poezii de origine țărănească. Să fie oare folclorul depășit ca sursă de inspirație pentru poezia modernă? Categorie și depășit numai ca pastă. De curînd, Eugen Jebeleanu ne-a pus la îndemînă o frumoasă carte de poezii ale poetului cubanez Nicolás Guillén. E un poet modern, ca și Rafael Alberti, artist contemporan în întreaga sa structură și atitudine. Dar expresia modernă a poeziei lor, me-

sajul contemporan nu sînt incompatibile cu cîntecul popular cubanez și spaniol! Mulți dintre poezii tineri își irosec talentul în experimentări sterile, în loc să încerce a învăța din poezia populară simplitatea, perfecțiunea, așa cum a învățat-o Brîncuși, de la coloanele fără sfîrșit ale cioplitorilor Gorjului și Hurezului.

Avem permanent în vedere pătrunderea în însăși structura intimă a poeziei populare și nu în reveniri de moment. În poezia lui Labiș, Utan, Brad, Horea, de pildă, folclorul prilejuiește virtuți poetice noi. Influența ori inspirația folclorică rămîne într-un plan superior al creației, ca o căutare și o lărgire a propriului univers poetic. Reversul acestei situații este imitația formală, lexicală, comodă și superficială totodată, producînd în serie cîntec și doine, după un simplu act de mimetism poetic.

Cîntecul liric are o funcție mobilizatoare recunoscută prin accesibilitatea sa specifică, cu condiția să nu semene doar în formă cu lirica populară, ci sa se evidențieze printr-o densitate a imaginii poetice.

Nici în creațiile unor poezii încercați ca Cicerone Theodorescu, materialul folcloric nu iradiază și nu transmite întotdeauna vibrații profunde. Cîntînd fragmentele din „Povestea Ioanei”, apărute în *Gazeta literară* din 22 X 1962, rămîi cu impresia acută că nu ai de-a face decît cu un soi de versificare în „metri populari” de stilizare facilă în forma folclorică.

„Arzătoare ca urzica, Guruind ca turturica, Floare, teată, Ce mă-nbată — Sție buza ta, să zică. Dar n-oi crede-o nici de frică, Zbor de vorbe, cîntec iureș, Turturel flămînd și gureș, Rău mă-nbeți și bine mi-i. Bine cîntecul ți-l știu...”.

Ne este viu exemplul artii poezii țesute din acel material rar, și care satisfac pentru că sînt sinteză și meditație creatoare asupra epusului popular, nu transcriere de pe un caiet pe altul.

În legătură cu cele arătate mai sus, am vrea să ridicăm problema nu mai puțin importantă a atitudinii pe care trebuie s-o aibă un scriitor din zilele noastre față de aspectele diferite și uneori contradictorii ale creației folclorice. Nu tot ceea ce s-a cules în trecut ca „folclor” exprimă cu adevărat concepția despre lume a poporului. Există un folclor aprins de idealurile de luptă ale maselor, dar și producții care (în de conservatorismul patriarhal, de starea de întuneric și misticism sau de inriuriri ale ideologiei claselor exploatare). Poetul cult își caută în literatura populară un maestru și un aliat al său. Nu ne e indiferent ce alegem ca inspirație: balade și doine ori descințite și practici de magie. Această latură obscură dispăre o dată cu pătrunderea civilizației și culturii în mediul țărănesc.

Paradoxal dar se observă că unii tineri poezii se adresează în creațiile lor fără un suficient discernămint critic și anumitor elemente care (în de preistoria satului nostru. La una din seșintele cenaclului „N. Labiș”, M. Breslașu remarcă prezența unor astfel de tendințe în lucrările unor tineri poezii, de altminteri foarte dotați, care uneori caută originalitatea cu orice preț. Ca o extremă

opusă versificării facile în „stil popular” se profilează înclinația de a aborda zone ale folclorului mai puțin clare și mai puțin legate de social. Cîntecetele de cîmpie bunăoară, publicate de St. Bănuțescu (*Lucașul* nr. 3 din 1 februarie) nu reușesc să închege, așa cum își propun, „o retrospectivă asupra suferințelor, a existenței tragice a satului din trecut”. Autorul, deși cu o remarcabilă virtuozitate, alege o latură obscură a literaturii populare, cu bizarerii și „misteruri” („Satul de piatră” sau „Cîntec dobrogean”). Scriitorul care, de altfel, ne-a dat pagini reușite de reportaj, folosînd motive folclorice, de data aceasta a fost tentat de un aspect reprezentativ al literaturii populare, scotînd pe un efect senzațional în sine.

Izvorul curat de la care prinde viață „fără de moarte” poezia noastră contemporană își ține din acele zăcăminte care ascund marile frumusețe poetice ale poporului. Nu-i totul numai să dai un lustru folcloric poeziei culte, ci trebuie să pătrunzi în spiritul ei, lărgindu-ți orizontul creației și ancorînd mai adînc în miezul vieții contemporane.

Marin Bucur

DOUA PARODII de MARIN SORESCU

Mihai Negulescu

DE
VÎNTOASĂ

Uhu,
Uhu,
Uhu...
Ce-ai cu mine acu?
Vîntoasă, vîntoasă,
Fată sprincenoasă...

Hei s-avd pasi...
Sînt în oraș?
Sau în ogaș?

Vîntoasă, vîntoasă noi ne-om dragosti
De pe grînd dacă vii
Cu mîngă aici — nu-i așa? — pe schelă.
Să-ți arăt cîteva din realizările mele.

Și deosemeni spune-mi mie acu:
Aspră vîntoasă,
Cine ești tu?
— Uhu, uhu...

PEISAJ PE SOMEȘ—fotografia: ION MICLE

CRITICA RESTRICTIVĂ?

Vrînd parcă să dovedească marea frecvență a stilului în limbă actuală, Matei Călinescu folosește cu vizibilă îndrăzneală — într-un articol din „Gazeta literară” (3/1963) o seamă de îmbinări de cuvinte în care adjectivele limitativ și restrictiv reviu ca un leit-motiv obsesant. După credința autorului, domeniul criticii literare este bîntuit de tot felul de „prejudecăți restrictive”, de „păreri limitative”, de „orientări restrictive” și iar de „opinii limitative”; obsesia de a se tot repeta, adjectivele respective se retrag la un moment dat, dar numai după ce au asigurat locul altor rețene nu mai puțin sfărtoare: „îndrăgite sau prohibitive”, „obstacole arbitrare”, „paternalizările și restricțiile arbitrare”, „ideile preconcepute și lipsele înguste”, „o anume mentalitate îngustă” etc. De mirare e că totuși această panoplie de sinonime a putut fi pusă în stare de alarmă de un singur articol (al semnatului acestor rânduri), după modesta noastră părere, nu cel mai vrednic de a reactiva virtuțile polemice ale criticului. Dar poate că articolul închinat (Dramatismul vieții și

și mai avem cîte ceva de spus despre felul de a fi al acestei poezii de meditație, despre cîteva din obșnuințele ei care amenință să devină manieră, despre scopurile ei, care — așa cum am arătat — nu trec de multe ori dincolo de contemplarea mecanicului actului de cunoaștere. Alții spus, pentru a folosi terminologia criticului nostru, n-am îndut decît să avertizăm pe tinerii poezii asupra pericolelor restrictive care-i pîndesc.

Ne-am fi așteptat, din partea unui apărător alii de înfocat al criticii comprehensive, cum se declară, ca acești geți ai nostru să fie înțeles în justa lui semnificație și nicicum ca un „examen critic global, pe un ton nimicior” al tinerii generații de poezii. Ne-am fi așteptat mai ales ca problemele discutate să fie privilegiate în totalitatea lor și cu acel dram de îngrijorare (care vedește adevărata alecțiune!) că în cele spuse se ascunde măcar o părțică de adevăr. În loc de toate acestea, n-am înțeles decît generalități foarte sigure pe ele, și nelipsite... abstracțiuni, de fapt locuri comune ale reflecției pretențioase: „rețin că — și e o constatare limitată

— universul unui poezii sau, pe plan mai general, al poeziei unei țări și unei epoci, trebuie văzut ca un ansamblu complex, în care părțile explică totul, și invers”. Operînd cu perspective alii de vaste, aproape ilimitate, era fatal ca preocupările unora pentru probleme de toate zilele ale poeziei să-i apară criticului drept expresia unei optici limitative.

Dar dacă semnalările noastre n-au avut forța de convingere de a-l reduce la concret, poate că vor reuși acești lucr alii criticii și, mai ales, poezii înșiși. Ne amintim astfel că într-un articol mai vechi din „Gazeta literară”, poetul Cezar Baltag observă — și n-avem nici un motiv să-i suspiciăm bunăcredință și spiritul de observație — că în multe din „comunițele” tinerilor „abundă elemente verbale uzate prin repetare cum ar fi: înclinat, roditor, egal, micșori continue, suri interiori, linii, curbe, culori etc.”, adică, în fond, ceea ce noi înșine spusese, lătră preuză la toată noutăți. Cu toate acestea, ajuns la această parte a articolului pe care-l incriminem, Matei Călinescu găsește potrivit să colice respectivele observații drept „obiectii de ordin terminologic foarte arbitrare”, adăugînd: „Îi irită (pe subsemnatul n.a.) astfel, prezența în poezia tinerilor a unor cuvinte exprimînd noțiuni abstracte... ca: „luciditate, „pur”, „lebril” etc. rapt de orice context”. Recent însă, aceeași oblecție o făceau unor poezii ale tinerilor Savin Bratu, într-un articol publicat în „Scînteia”, precum și cîțiva dintre participanții „Mesei rotunde” a „Vieții românești”, consacrată problemei poeziei (nr. 2/1963). Dintre aceștia, Nina Cassian ca „restrictivă” notorie, dacă ar fi să ne conducem după nodul de echivalență stabilit de Matei Călinescu scria, punînd degetul exact pe rană: „În legătură cu tendințele din poezia tinerilor, am constatat că unii, nu mulți la număr, au mai puțin respect față de adevărul obiectiv, cît față de niște presupuse „legi” poetice, uchiind pesemne, că și acelea au fost deduse dintr-o realitate obiectivă. Dintr-o repulsie întemeiată față de un tip de poezie simplistă, schematică, banală, ei caută niște formulări care să semene cît mai puțin cu formulările curente, iar această căutare atinge, uneori, extrovanța, bizareria, ilogismul”. Drept exemplificație, poeta compunea aceste două versuri care, socotim, ar trebui să cam pună pe gînduri pe mulți dintre căldătorii de electe cu orice preț — poezii și critici:

„Pășările crispare ale orei îmi vopsesc fruntea cu o culoare între galben și cîntec.”

La rîndul său, Mihail Petrovanu ține să identifice în creația tinerilor poezii „abstracțiunea... grandilocvența, „aerul filozofic”, poza elică, uniformitatea de reacții și limbaj poetic”. E adevărat, criticul se ferie să rostosească vreun nume în această parte a intervenției sale, asemănîndu-se în aceasta cu Paul Georgescu care — și el — aduce vorba despre „un anumit impas” în poezia „acestor tineri foarte talentați”. Impas — se pare — destul de grav, din moment ce se recunoaște că el ar putea avea drept consecință stagnarea „încă mulți ani de acum înainte”, împingîndu-i pe poezii în cauză la „simple exerciții poetice”. Cam puțin și cam vag, se va spune, din partea o doi diagnosticieni alii de prompti în alarme cînd e vorba de cazuri mai puțin complicate. Chiar și așa, însă, tonul intervenției celor doi critici e sensibil diferit de acela al mai tînărului confrate, adeptul „comprehensivității” totale în apre-

cierii poeziei, și e greu de închipuit — dacă există consecvență — că totul semnalării unui impas în evoluția tinerilor poezii poate fi altă taxă decît ca o manifestare restrictivă, limitativă în critica literară...

Cornel Regman

N. R. Considerînd că neamururile evidențiate de discuția purtată la „Viața Românească” pe marginea poeziei contemporane sînt mai complexe și mai grave decît apar în articolul de mai sus al lui C. Regman, redacția ține să facă unele precizări. După cum semnalase și *Gazeta Literară*, este adevărat că inițiativa acestor dezbateri a fost binevenită, aceasta cu alii mai mult cu cît în presa noastră se desfișoară, în ultima vreme, o interesantă discuție asupra problemelor poeziei. Dezbateres de la „Viața Românească” a avut și aspecte prețioase, cum au fost intervențiile tovarășilor Nina Cassian, Ion Horea, Eugen Simion.

Dar socotim că alii tovarășii s-au situat pe poziții neconstructive și străbîne de spiritul care trebuie să anime astfel de discuții.

Înainte de toate, observăm că se continua o falsă controversă, aceea cu privire la poezia satului și a orașului, controversă pe care pare să o întretînă tovarășii Paul Georgescu. Deși, prin cîteva afirmații, el se străduiește să ne asigure că problema aceasta sat-oraș nu i se pare esențială, pleoara pe care o face pentru specificul unuia sau altelea din cele două feluri de poezie, pentru ruralismul sau urbanismul unui poet, este într-ait de vîguroasă, încît un participant la discuție, poeta Nina Cassian, a simțit nevoia să intervină categoric, chemîndu-i pe critici să nu adîncească niște opoziții, devenite false în societatea noastră: cerebral-pasional, tradiție-inovație rural-citadin etc. Omul comunist — arată vorbitoarea — se eliberează treptat de orice tip de aliance, devenind tot mai multilateral și mai armonios.

Sîntem pe deplin de acord cu această remarcă judicioasă a tovarășei Nina Cassian. Ne întrebăm dar ce pare tovarășul Paul Georgescu, ca și tovarășii Mihail Petrovanu, nu găsit necesar să cheltuiască altă cuvînt pentru prelungirea acestei false discuții? Sau cumva totul n-a fost decît un pretext „teoretic” pentru a justifica modul subiectiv în care discută poezia lui Victor Tulbure?

Poeziile din ultimul timp ale lui Victor Tulbure manifestă într-adevăr anumite slăbiciuni, dar de la a discuta și critica just aceste poezii pînă la a-l sancționa pe autor în mod irevocabil, e un drum destul de lung. Tovarășii Petrovanu, încurajați de un exemplu discutabil, oferit de tovarășul Paul Georgescu, din poeziile ultime ale lui Victor Tulbure, nu ezită să generalizeze. Victor Tulbure propune cum am mai scris cîndva, un tip de reprezentare poetică și un limbaj quasi-semănatărist după care relațiile oamenilor de azi sînt în esență bucolice, de un idilism pseudo-țărănesc, căci idilismul nu a fost, cred, niciodată o expresie a țărîniului muncitor al pămîntului. Viziunea deși se reclamă de folclor, nu extrage din acesta decît elementele de recuzită — costumul rural de duminică”. (În treacă fie spus, un asemenea „element de recuzită”, costumul rural de duminică”, nu sînt în care folclor l-a înfîlțit tovarășul Petrovanu.)

Iar, mai departe, pentru că această condamnare răi fie fără drept de apel, tot tovarășul Petrovanu revine: „Să nu mai viseze poezii? Cine le-ar interzice? Cred însă că, în orice caz, nu trebuie să viseze ca V. Tulbure”. Aviz decî, amatorilor: să nu visați ca Victor Tulbure!

Chiar și din aceste scurte citate, oricine își poate da seama că asemenea concluzii categorice cu privire la activitatea unui poet care se bucură de prețuire în rîndul cititorilor sînt cu totul nejustificate, lipsite de dorința de a ajuta, de a contribui la înflăcăturarea unor neajunsuri.

Derutante sînt totodată — mai ales pentru tineri — și unele afirmații insuficient de complicate, mai ales cînd ele sînt făcute de critici de cîrță reputați ca tovarășii Paul Georgescu sau Radu Popescu.

Astfel, tovarășul Paul Georgescu susține că dacă tabla de materii a volumelor unor poezii reprezintă „o fidelitate întreaga istorie contemporană în punctele ei principale și secundare”, ei „nu vor putea ajunge decît foarte greu și poate niciodată la o expresie a lor proprie fiindcă într-un anumite sens, expresia e discernămint, opțiune, limitare”, (sublinierile noastre).

Ca să nu rămîim mai prejos, și tovarășii noștri Popescu introduc în limbajul critic o nouă noțiune: „conștiința teoretică a poeziei”. Noi am stabilit un lucru... afirmăm dînsul... că există din contra, o tendință spre înălțarea conștiinței teoretice, care este foarte bună pentru poezia noastră și care, cred eu, ar trebui să constituie la bilanțul acestui an (anul 1962) unul din elementele cele mai pozitive”.

Nu stim ce înseamnă conștiința teoretică. Știm însă că un asemenea mod de a discuta despre poezie nu are darul de a duce la înflorirea ei.

Intîlnirea conducătorilor P. C. U. S.

și guvernului sovietic

cu oamenii de literatură și artă

În zilele de 7 și 8 martie, a avut loc la Moscova o intîlnire a conducătorilor P.C.U.S. și ai guvernului sovietic cu scriitorii, compozitorii, artiștii plastici, cinești, oameni de teatru din întreaga Uniune Sovietică. Convîntul de deschidere la consfătuire l-a rostit tovarășul L. F. Iliev, secretar al C.C. al P.C.U.S.

La dezbaterea problemelor, a participat o mare număr de oameni de literatură și artă.

O amplă cuvîntare a rostit, în încercarea Consfătuirii, primul secretar al P.C.U.S., Nikita Sergheevici Hrușciov, cuvîntare care a arătat sarcinile principale ce revin literaturii și artei realiste socialiste în condițiile construcției desfășurate a comunismului.

Vorbitorul a subliniat, din nou, că sarcina cea mai de seamă a muncii ideologice a Partidului Comunist este în prezent educarea tuturor oamenilor în spiritul idealurilor comunismului.

„Partidul, Comitetul sau Central — s-a subliniat în cuvîntare — consideră că literatura și arta sovietică se dezvoltă cu succes și în general își îndeplinesc bine sarcinile”.

În continuare, amintind tradițiile revoluționare strălucite ale literaturii și artei sovietice, N. S. Hrușciov a dat totodată o înaltă apreciere operelor unor scriitori și artiști contemporani ca M. Șolohov, E. Vucelici, Lev Kerbel și alții. „Un exemplu remarcabil de înțelegere patriotică, parțială a sarcinilor artistului” — astfel a fost apreciată creația lui Mihail Șolohov.

Exemplul strălucit al lui Șolohov și al altor scriitori sovietici de frunte constituie un viu îndemn spre o cât mai temeinică studiere și cunoaștere a vieții poporului, spre o muncă tenace pentru ogîndirea artistică tot mai desăvîșită a acestei vieți. „Partidul nostru — a spus N. S. Hrușciov — a fost întotdeauna pentru caracterul parțial al literaturii și artei. El salută pe toți oamenii de literatură și artă, virștii și teorici, membri și nemembri de partid, care se situează cu fermitate pe pozițiile ideologice comuniste în problemele creației artistice. Ei sînt sprijinul partidului, ostașii săi credincioși”. A te situa ferm pe pozițiile ideologice comuniste înseamnă a nu uita că în prezent în lume se desfășoară o luptă ascuțită între cele două ideologii de neîmpăcat — burgheză și comunistă. A te situa ferm pe pozițiile ideologice comuniste înseamnă a crea acele opere care în această luptă să contribuie din plin la triumful idealurilor comuniste.

Adoptarea unei poziții de observator pasiv al evenimentelor nu are nimic comun cu înalta conștiință a creatorului realist-socialist. Lipsa întransigenței revoluționare favorizează pătrunderea influențelor dăunătoare ale formalismului, abaterile de la gustul și exigențele artistice ale poporului.

Vorbitorul a amintit cuvintele lui Lenin că arta și literatura trebuie să slujească interesele muncitorilor și țăranilor, interesele poporului.

Așa-numita artă avangardistă reprezintă, de fapt, o fandoasă absurdă și stupidă.

Sublinierea importanței pe care o are principiul leninist al partinții în domeniul literaturii

și artei mobilizează și mai mult pe creatori în lupta împotriva infiltrării ideologiei burgheze, a curentelor străine de metoda realismului-socialist.

„Cei care cred că în arta sovietică — a precizat N. S. Hrușciov — pot să convingă în pace și realismul socialist și curentele formaliste și abstracționiste, aceia alungă inevitabil pe pozițiile străine nouă, ale coexistenței pașnice în domeniul ideologic”. În acest sens, au fost criticate cu severitate unele păreri de totul eronale ale lui Ilya Ehrenburg, păreri și aprecieri cuprinse în cartea de memorii „Oameni, ani viață” unde, unele aspecte ale realității sovietice sînt zugrăvite în culori întunecate.

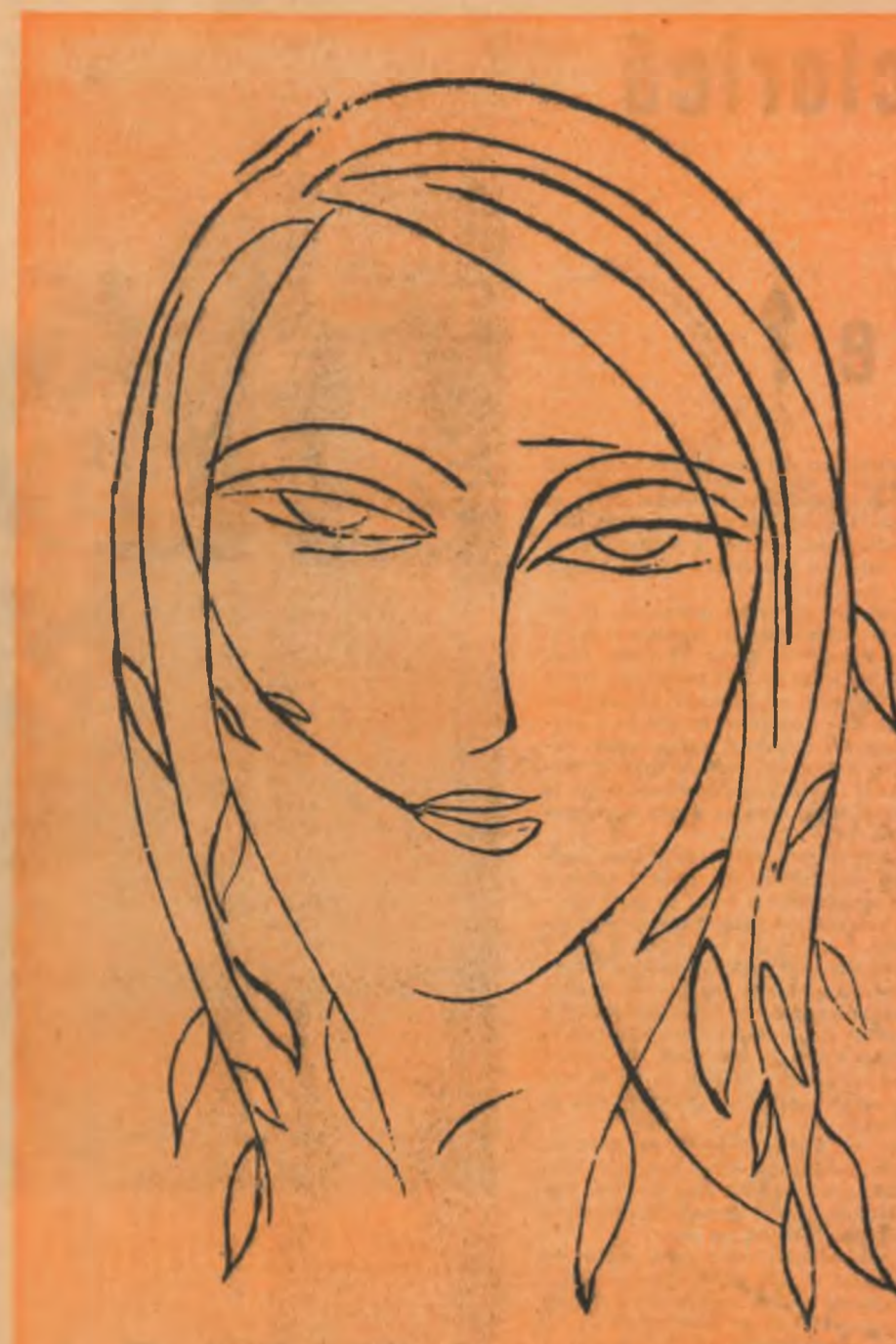
În problemele creației artistice — a spus vorbitorul — C.C. al Partidului va cere de la toți — și de la cel emerit, și de la cel mai cunoscut, și de la cel mai tânăr începător în domeniul creației — să promoveze neabătut linia partidului. A urma linia partidului clasei muncitoare înseamnă pentru fiecare creator, virșnic sau tânăr, a înțelege datorită față de popor, datorită pe care trebuie să și-o îndeplinească fiecare în cel mai înalt grad, creînd opere pătrunse de spiritul zilelor în care trăim — operele realismului socialist. Această înseamnă a fi întotdeauna împreună cu partidul și poporul în lupta pentru triumful idealurilor comunismului.

În încheiere, N. S. Hrușciov a chemat pe oamenii de artă și literatură să-și unească și mai strîns rîndurile sub conducerea partidului și să realizeze, astfel, opere demne de marea popor sovietic, de succesele sale glorioase în construcția comunismului.

Prezența în România a unor tineri scriitori sovietici reprezintă, pentru noi, un eveniment firesc și foarte îmbucurător. Încă o dată avem posibilitatea de a lua contact nemijlocit cu reprezentanții scrisului sovietic. Cititorii noștri își amintesc din paginile „Luceafărului” de o seamă de meditații, articole și interviuri care ne-au ajutat să ne familiarizăm cu creațiile lor.

O veche și rodnică legătură ne pline, evenimentele veacului său i fost soldat voluntar în zilele Marelui Război pentru Apărarea Patriei, luptător activ pentru construcția patriei sovietice, pentru înfăptuirea programului construcției comuniste.

Prezentul acesta înfăptuire și poezia ucraineană Lina Kostenko, tânăr talent plin de vigoare, de nouitate, preocupat să găsească asociații poetice care să exprime cât mai profund gîndu-

S. KRASAUSKAS (U.R.S.S.)

TINEREȚE

Tineri scriitori sovietici printre noi

plin, evenimentele veacului său i fost soldat voluntar în zilele Marelui Război pentru Apărarea Patriei, luptător activ pentru construcția patriei sovietice, pentru înfăptuirea programului construcției comuniste.

Numele lui Evghenii Vinokurov nu este nou pentru cititorii noștri; nu mai departe decît cu două luni în urmă, în paginile revistei au apărut câteva din

poeziile publicate în ultimul său volum de versuri, intitulat atît de simplu și totodată de sugestiv: „Cuvîntul”. Figura lui, în ciuda celor aproape 38 de ani, păstrează și astăzi o lumină adolescențină, deși nu e greu să deslușești în privire, în conținutul mediativ a frumii, maturitatea care constituie izvorul acelor reflexii profunde, cuprinse în poeziile sale din ultimii ani. Sînt trăsăturile omului care a trăit, din

rele contemporanilor săi. Lina Kostenko este poeta aspirațiilor îndrăznețe, a neastîmpărului creator. Nu întîmplător, unul din volumele sale de versuri (patru la număr), se numește „Cutreiară inimii”.

Acastă creatoare neliniștită a cunoșterii, caracteristică poetului adevărat, a minat-o, pe Lina Kostenko și spre bazinul urde-nier al Dombasului, unde o vreme, a lucrat la ziarul minerilor, după cum a stimulat-o și înspre reconstituirea biografiilor și a operelor tinerilor poezi-eroli cărții pe frum, reconstituirea care formează obiectul scenariului artistic-docu-

mentar scris în colaborare și intitulat „Crede în ceasul tău”!

Lev Iakimenko, cel de al treilea membru al delegației scriitorilor sovietici, este cunoscut prin activitatea sa de critic și istoric literar. Fiu de cazac, legat adînc de amintirile copilăriei petrecute pe meleagurile Dombasului, Iakimenko ne dă prin aceasta și una din explicațiile „pasunii literare” a vieții sale: opera lui Șolohov, căreia i-a consacrat o seamă de studii și cărți pătrunse de un spirit analitic remarcabil pentru finețea sa.

Le urăm oaspeților noștri un călduros „bun venit”!

Nicolae Stoian

ANTITEZE

TRUBADURI MODERNI

Poezia contemporană franceză — poezia „profesioniștilor” versului tipărit — se află în pragul unei crize, impasul acesta transpunînd în planul creației criza politică și economică prin care trece „a treia Republică”.

Firește, criza de creație se manifestă la autorii tineri din punct de vedere ideologic, de clasa dominantă în stat. Seducția cerebrală pe care o exercită un Saint-John Perse asupra unui cer de amatori apăsăți, simplitatea simulată cu aplomb de un René Char sau împacarea cu destinul a lui Lucien Becker, cochetată cu „populării” în stilul „ker-miselor de binefacere”, nu pot masca estetic și brezenia de conștient a acestor construcții poetice. Nu negăm: lectura celor citiți mai sus e delectabilă într-un sens. E a poezie „bine făcută”. Dar cartea, o dată închisă, nu te invită la recitativ decît în cazul în care ai nutri speranța că la a doua investigație, veși oăsi un răspuns măcar la una dintre întrebările fundamentale la care trebuie să răspundă astăzi poezii. Tentativa ar rămîne însă, firește, zadarnică. Satisfacția de a te întîlni cu omul contemporan, cu problematica lui complexă, cu al dăcă te adresezi poeziei celor, „de o domă culturi”, comunistilor (cu Aragon) sau celor care-au înțeles, măcar în mare, că tinerăria poeziei sînt și trebuie să fie cele ale poporului lor.

Există însă astăzi în Franța o categorie de poezii care operează într-o zonă de interferență a cîntecului cu versul. Aceștia par a fi, mai cu seamă, profesioniștii ai „gansonetelor”, ai poeziei cîntate. Această modalitate creatoare este identică, într-o măsură cu modalitatea trubadurescă. O „pasturelă”, de Arnaut Daniel, „marele maestru al iubirii”, cum îl numea Petrarca, un plan (amintindu-ne de Joffre Ruys), suspins după o dragoste de departe, se sînt tot atît de valoroase în postura de cîntec, pe cît sînt în cea de poezie. (Această chirurgie didactică a separării nu sîr are, de altfel, rostul, chansonn-ul cuscunîndu-se a fi judecat ca un produs artistic unitar). Anadar poezii, unii, au simțit că tiparul nu le-ar fi suficient pentru poezia de astăzi. Fără îndoială, cînd tinerii poezii sovietici de vază au început să scrie de mii de oameni suspendații pe buzele lor în sala sporturilor, la Moscova, șansele lui Saint-John Perse de a găsi audiență la marea cîntare din zilele cititorii arad. Evident, Perse nu s-a „coborî” în mulțime. Educația de clasă, concepțiile politice, orientarea ideologică și subvențiile economice din care se alimentează poezia lui, comunistă și trucidă, nu-i pot înăbuși oșă cînt. Dar pentru poezii care obîr prin profesia lor declarată, de cîntăreți, au crescut în mijlocul publicului, din ce în ce mai larg și mai durnic de emoții artistice autentice, singura soluție de continuitate este satisfacerea cerințelor acestui consumator de artă. La fel cu trubadurii medievali trebuind să răspundă putărilor unui public amestecat — un cer de „lect” de feudal, curteni și cultivați (relativ culti și într-o măsură mult mai mică decît ne închipuim) și reprezentanții burghezii incipiente, cu aspirații confuz-libertare, generate de o foamă economică (motivație istoric atenuă). „Trubadurii” Franței capitaliste de azi trebuie să ia în considerare gustul eclectic al unui public eterogen; un public în care aceași burghezie (ajunsă în zilele noastre la saturare și în societatea constituie încă o mare parte a auditoriului. Cercul feudalilor „rafinai” nemăslîmînd motivație istoric atenuă). „Trubadurii” Franței capitaliste de azi trebuie să ia în considerare gustul eclectic al unui public eterogen; un public în care aceași burghezie (ajunsă în zilele noastre la saturare și în societatea constituie încă o mare parte a auditoriului. Cercul feudalilor „rafinai” nemăslîmînd motivație istoric atenuă).

Articulul conștient și a serie de măr-turii — care delinsec de aproape conștientă artistică a lui Caragiale — luate din actiunile dramaturgului și din diete, în ultimii ani ale lui Iacov prietenilor și celor apropiati.

Să se pună capăt atrocităților din Irak!

Poporul eric irakian care răsturnase în iulie 1958 regimul feudal terorist al lui Nuri Said trăiește astăzi evenimente tragice. Cel care a luptat în primele rînduri împotriva stăpînirii colonialiste britanice, pentru înfăptuirea unei adevărate reforme agrare, pentru industrializarea și naționalizarea băgărilor petroliere irakiene sînt, de peste o lună de zile urmăriți de persecuții sălbatice. De la lovirea de stat din 8 februarie, au fost dezlîntuite sînuși sîngerose și asesinate în masă. Cad v. patrioți nemurșcaci, intelectuali progresiști, oameni cinstiți din păturile largi ale populației și în primul rînd, comunistii. Teroriștii încearcă, în mod fărmic, să justifice criminala politică de exterminare a comunistilor și democraților, vorbind de „fidelitate” față de „principiile revoluției din iulie” și ale „unității arabe”. Tocmai aceia care au dus și continuă să ducă o luptă eroică alături de popor pentru eliberare socială și națională sînt arestați sau condamnați la moarte de forțele reacționare și teroriste. Poporul irakian și cei mai înfăptuiți luptători ai săi nu cîntău amenințări de atrocități și organizate cu premeditare și sprijinul de companie petroliere ale monopolurilor imperialiste. Mai poate fi invocată „apărarea principiilor revoluției din iulie” de către teroriștii împărțiți în bande de șoc mizerabile sau pedestre, cu sau fără brasarde verzi? Presa din toate țările a făcut loc glasurilor puternice de protest care cer încetarea crimelor din Irak. Și un ziar burghez ca „Les Echos” de la Paris. În Irak demnitate o adevărată teroare. „Du prezent asupra Irakului în condiții de anarhie și comunismului. După lovitura de stat din 8 februarie, a început o adevărată vîntoare de comunisti”, mărturisese alt ziar francez „Le populaire de Paris”.

Un tablou zguduitor dă numai citirea cîtorva fapte și cîtorva nume de patrioți printre care se numără cei mai devotați reprezentanți ai poporului irakian: Tewfik Munir, membru al Consiliului Mondial al Păcii, — ucis; Aziz Sorif, secretar al Consiliului irakian al păcii arestat; la 7 martie, condamnați în urma unui simulacru de judecată și spînzurați, Hussein Radawi, secretar al Partidului Comunist din Irak, Muhammed Hussein Abu Al-Is și Hassa Uveina, membri ai Comitetului Central al Partidului Comunist; în aceste zile de martie, au fost predați de forțele teroarei tribunalelor juntei militare, 51 de irakieni, ofițeri, soldați și civili; la 11 martie, au fost executați 25 de comunisti; cartiere muncitorești ținute sub amenințarea lanțurilor. Să fie și asta o mărșărie a „fidelității” față de popor? Oamenii din cartierele înconjurătoare de Bagdad, relatează un martor ocular, erau muncitori și și arătaseră protestul împotriva sălbatichilor. Toate acestea contravin în mod flagrant cu declarațiile ipocrite ale forțelor reacționare care au acaparat puterea în Irak, pe tema fidelității față de principiile unității naționale și echității sociale. Vocele de protest din toate țările cer încetarea crimelor săvîrșite împotriva patrioților irakieni! Poporul nostru, așa cum se subliniază în declarația C.C. al P.M.R., își exprimă solidaritatea cu poporul irakian, sprijinînd aspirațiile lui spre pace și progres și protestează împotriva celor care vor să-l înfăntăie, care încearcă să-l stingă farurile călăuzitoare.

Ștefan Bănulescu

PREZENTE ROMINEȘTI

„Baltagul” de M. Sadoveanu împodobește astăzi vitrine din țrei civilizate. De curînd, cartea a apărut, aproape simultan, la Hanoi, Iasihona, München, Atena și se vîndează aproape și apărut. În la Havana, Milano și Iliaga. Reproducem mai jos coperta înălțătoare grecești, apărută sub egida editurii „Dilos”.

Editoria „La Pietra” din Milano a în-părit recent romanul „I Molossi” (Duo-tili) de Zaharia Stancu, în traducerea lui Giovanni Baldari. Romanul este în-susit de o introducere semnă de Mar-garet Kunz și de o prezentare biografică a autorului. Desenul copertei: Jules Perahim.

„Nouvelles romanesques” este titlul ul-timului volum de proză rominească — veche și nouă — oferit publicului francez, în exemplare condiții grafice, de editura „Sebeles”, volumul, tipărit sub auspiciul le I.N.E.S.C.O., se deschide cu un cu-vînt introductiv semnat de Jean Boutiere, directorul Institutului de Studii Romine de la Sorbona, înscrit de o amplă pre-luă a academicienului Tudor Vian. În

este aproape 400 de pagini lui dan în-tilitate. C. Negrică, N. Filimon, Ion Cragăd, I. L. Caragiale, B. Delavrancea Gala Galaction, Al. Brădescu, Volintell, M. Sadoveanu, T. Arghezi, L. Rebreanu, Fa-nat Ispăil, Cezar Petrescu, N. D. Cocea, Camil Petrescu, G. Călinescu, I. M. Sadoveanu, Al. Sabă, Z. Slancu, Geo Bogza, V. Ion Galan, Maria Tereș, Eu-gea Barbu.

Silaburile lui Tudor Arghezi continuă să intre în circulația universală și poezii contemporane. Elogiu înălțătoare în rusă, spaniolă, germană, maghiară, bel-giană (ca să amintim doar cîteva), au înscris și recenziile „Vhodna Slova” („Cavitate potrivită”), apărute la Pragă în traducerea postului Vojtech Trestar. Prețata: Ov. S. Crobăntăreanu.

Concursul cititorilor slovac din tra-ducerea răspîndită prin reviste, poezii-le lui Mihai Beniuc au cunoscut, sub e-gida lui „Slovensky splovalet”, o ele-gantă prezentare în volum. Volumul, a-părut sub titlul „Moja Itaka” („Itaca

mea”), este înscrit de o prezentare bio-grafică și literară a autorului.

Între unul din numelele sale numere (52), revista „Il Contemporain” din Roma, care apare sub direcția lui Carlo Salinari, publică un articol închinat teatrului rominec, semnat de Gilberto Mazzoleni. Teatrul nostru este văzut de autor în evoluția lui funda-mentală și într-o serie de valori de primu plan, începînd de la Caragiale pînă astăzi. Actualitatea acestui articol — pentru revista „Il Contemporain” — își are izvorul, înăz îndoială, în secolul prlungit și comemorativ al Caragiale, larg înregistrat pe planul internațional. În același timp, articolul apare ca o urmasă înscă a interesului pe care dramaturgia noastră, clasică și contem-porană, la trezită în ultima vreme în Ita-lia prin apariția în traducere înaltă a numeroase piese rominești, de la „Scîr-soarea plînduș” și „O noapte furtivă, noasă” la „Zăritșii” de Al. Mirodan și „Trei generali” de Lucia Domeseriu, înscrit prin Tudor Magulescu ca „Titi-nic Vala”. Al. Kirilcescu cu „Gaiete” și Mihail Sebastian cu „Steaua înăz tume”. Gilberto Mazzoleni împarte evoluția

